

1. OVERZICHT FICHES

Fiche 1: Hoe ga je in gesprek over grensoverschrijdend gedrag?

Fiche 2: Hoe ga je in gesprek over grensoverschrijdend gedrag met minderjarigen?

Fiche 3: Inschattingsgesprek

Fiche 4: Discretieplicht van de API

Fiche 5: Doorverwijzing naar tucht

Fiche 6: Doorverwijzing naar politie/justitie & aangifte/burgerlijke partij/benadeeld persoon

Fiche 7: Doorverwijzen naar hulpverlening

Fiche 8: Verwijslijst

Fiche 9: Grenswijs ernstinschattend systeem

Fiche 10: Herstelgericht gesprek

Fiche 11: Crisismanagement

Fiche 12: Preventiedriehoek en beleidsmatrix

Fiche 13: Sportieq

Fiche 14: Registratieformulier

Fiche 15: Juridische begrippen en achtergrondinformatie

Fiche 16: Juridische vragen en antwoorden – Seksueel grensoverschrijdend gedrag

FICHE 1: HOE GA JE IN GESPREK OVER GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG?

Wat?

Tips om verschillende soorten gesprekken goed voor te kunnen bereiden, de juiste vragen te stellen, gepast te communiceren en te luisteren.

Waarom?

Een API moet op een goede manier vertrouwelijke gesprekken kunnen voeren en er ook de juiste omstandigheden voor kunnen creëren. Als aanspreekpersoon integriteit ga je met heel wat personen op verschillende momenten in gesprek. Er kunnen inschattingsgesprekken, adviesgesprekken en opvolgingsgesprekken plaatsvinden.

Mogelijke gesprekspartners zijn: sporters, ouders, clubbestuurders, supporters, vrijwilligers enz. Ook zal je gesprekken moeten voeren met slachtoffers, daders en getuigen.

Algemene principes bij de voorbereiding:

- Maak een afspraak, spreektijd en plaats af, hoeveel tijd je denkt nodig te hebben en wie bij het gesprek aanwezig zal zijn. Hou het gesprek kort maar zorg wel voor voldoende rust.
- Noteer contactgegevens en geef jouw contactgegevens, zodat mensen je kunnen bereiken.
- Duid kort wat je rol is en wat de bedoeling van het gesprek is. Geef ook aan wat je rol niet is.
- Geef ook steeds aan wat je met de informatie zal doen en wijs op het feit dat je als aanspreekpersoon integriteit geen beroepsgeheim hebt, wel discretieplicht.
- Zorg voor een rustige plaats met voldoende privacy en niet te veel storende elementen. Zorg dat je gesprekspartner zich veilig voelt. Zorg dat je op ooghoogte van elkaar zit of staat en voor een goede afstand/nabijheid.
- Bereid je inhoudelijk voor op het gesprek:
 - Over welke informatie beschik ik al?
 - Welke informatie mis ik?

Aandachtspunten bij gesprekken:

Een gesprek dient niet alleen om informatie in te winnen, je stuurt er ook belangrijke informatie mee uit, bewust of onbewust. Door je kledij, non-verbaal gedrag, houding, wat je zegt en hoe je het zegt.

De eerste vijf minuten zijn vaak beslissend, pas je aan aan de stijl van jouw gesprekspartner.

Probeer zo open mogelijk te staan, zet (voor)oordelen bewust van je af.

Neem het initiatief, stel jezelf voor, herhaal nog eens de bedoeling, je rol, discretieplicht en wat je kan doen met de informatie.

LSD-techniek:

- **Luisteren:** Stel vragen en luister naar de antwoorden, neem een luisterende houding aan en toon ook non-verbaal dat je volgt (knikken, oogcontact, ...)
- **Samenvatten:** Vat kort samen wat de persoon voor jou je verteld heeft. Het is van belang om altijd af te toetsen dat je de informatie goed hebt begrepen. Vertrekt niet vanuit jouw eigen conclusie of opvatting.
 - o Hulpzinnen:
 - Begrijp ik het goed...
 - Verbeter mij als ik fout ben, maar klopt het dat ...
 - ...
- **Doorvragen:** je vraagt door op iets wat je verder wil uitdiepen, wat onduidelijk is of waar je nog geen informatie over hebt. Hier zijn de **W-vragen** (wie, wat, waar, wanneer) jouw houvast: 'Wat heb je precies afgesproken?' 'Wiens voorstel was dat?' Wanneer de situatie duidelijk is, stop je met doorvragen.

Welke vragen stel je?

We verkiezen altijd **open vragen**. Door open vragen te stellen nodig je je gesprekspartner uit om veel informatie te geven. Open vragen stellen is een basisvaardigheid om goede gesprekken te kunnen voeren. Zo, geef je hem alle ruimte om een antwoord te bedenken. De vraag begint met een vraagwoord: wie, wat, waar, wanneer, hoe, enz. Gesloten vragen kunnen handig zijn om te checken of je de informatie goed hebt begrepen of om samen te vatten: 'Je hebt dit met je trainer zo afgesproken?'

We vermijden altijd 'waarom'-vragen en suggestieve vragen. Waarom-vragen lijken verantwoording te zoeken. Zo kan je onbedoeld een schuldgevoel uitlokken bij een slachtoffer. Bv: "Waarom droeg je zulke sexy kleren?"

Suggestieve vragen sturen het antwoord van je gesprekspartner, hierdoor kan je foutieve informatie verzamelen. Bovendien kunnen suggestieve vragen ook beschuldigend overkomen.

- Suggestieve vraag: 'Hebben ze dat wel op tijd gemeld?'
- Open vraag: 'Wanneer hebben ze dat gemeld?'
- Suggestieve vraag: 'Was het niet fijn?'
- Open vraag: 'Welk gevoelervaarde je toen?'

Fouten en valkuilen

- Je **praat zelf te veel** en vertelt ongevraagd jouw eigen levensverhaal.
- Je geeft je **eigen mening, advies of oordeel**: "Als ik jou was zou ik...", "Dat zou ik toch eerder hebben gemeld"
- Je stelt **verschillende vragen** tegelijk: "Is het nog al eens gebeurd of is het de eerste keer, heb je nog van andere mensen gehoord dat zij hetzelfde hebben meegemaakt"
- Je stelt **vage vragen**
- Je **minimaliseert of bagatelliseert** de situatie of gevoelens: "Dat komt wel vaker voor ...", "Jij bent sterk genoeg om tegen zoiets te kunnen"
- Je let alleen op de woorden, maar neemt **te weinig notitie van de non-verbale signalen**: "Het is oké", terwijl hij naar beneden kijkt met tranen in zijn ogen
- Je neemt een **paternalistische toon** aan: "Het zal wel over gaan, geloof mij!"
- Je **behandelt iemand als een klein kind** dat getroost moet worden: "Maar ocharme toch, gaat het wel. Dit is wel heel erg hé."
- Je wekt **schuldgevoelens** op: "Had toch neen gezegd"
- Je wekt **angst en boosheid** op: "Is die nu helemaal onnozel?", "Dat moet wel echt een slechte trainer zijn"

Het meldingsgesprek

Besef dat een goede meldingsbehandeling een hoeksteen is van een degelijk preventiebeleid, want het is vaak via meldingen dat je op het spoor komt van mistoestanden. Bij elke melding die binnenkomt zorg je voor een **eerste opvang**. Dit kan via telefoon, mail, onlinegesprek of face-to-face gesprek gebeuren. De bedoeling is altijd om veiligheid als praktische hulp aan te bieden en informatie te geven over de vervolgspraken.

Tijdens een meldingsgesprek heb je aandacht voor:

(1) Stoom laten afblazen en veiligheid en emotionele steun bieden:

- Laat mensen hun hart luchten en laat hen uitpraten.
- Luister actief. Geef ruimte voor het verhaal en de emoties

- Wat is er gebeurd?
- Hoe gaat het nu met ...?
- Waar heb je nood aan?
- Reageer op een empathische wijze en geef aan dat het goed is dat ze dit komen melden bij jou. Erken daarbij de gesprekspartners in hun gevoelens. Gebruik hierbij een ik-boodschap, dit komt minder aanvallend over:
 - 'Ik merk dat je geschokt bent' in plaats van 'Het is niet nodig om zo geschokt te doen.'
 - 'Ik zie dat dit je erg kwaad maakt' in plaats van 'Je kunt je nu wel kwaad maken maar daar hebben we niets aan.'
- Stiltes zijn oké.
- Maak ruimte voor emoties, zowel voor die van jezelf als de melder:
 - Van de melder: "Ik kan mij voorstellen dat jij je zeer bedreigd moest voelen."
 - Van jezelf: "Ik schrik hier wel van..."
 - Van andere betrokkenen: "Hoe was dat voor x ? Heeft x daar iets over gezegd?"

(2) De melding helder krijgen

- Nadat je de gevoelens hebt erkend, ga je naar de inhoudelijke kern van de boodschap over.
- Vraag door om een compleet beeld te krijgen van de inhoud van de melding, maar bevrage geen details.
- Vat samen.

(3) Bevrage de verwachtingen van de melder

- Bevrage wat de wensen en verwachtingen van de melder zijn.
- Vraag wat je eventueel kan doen om de negatieve gevolgen te beperken
- Stuur eventueel bij: geef aan wat jij kan doen en wat buiten jouw mogelijkheden ligt.
- Presenteer jouw oplossing niet als de enige oplossing.
- Bekijk samen wat de eerstvolgende mogelijke stap is.
- Geef zicht op mogelijke vervolgstappen

(4) Afronding & follow-up

- Maak concrete afspraken over hoe de opvolging zal gebeuren
- Geef aan wat jouw rol hierin is

- Maak afspraken over wat hierover mag gecommuniceerd worden met derden
- Reflecteer over het gesprek: hebben we alles besproken wat van belang is, was dit oké voor jou?
- Praktische hulp en informatie
 - Regel praktische zaken zoals telefoons, vervoer, vervanging,...
 - Bied hulp bij eventuele aangifte
 - Scherm de persoon af voor nieuwsgierige derden
 - Geef informatie over interne en externe procedures. De procedure bij het VST is in de sportsector cruciaal om goed toe te lichte.
- Vervolgafspraken
 - Wat moet er geregeld worden op korte termijn en lange termijn?
 - Wie moet hierover geïnformeerd worden?
 - Wie moet bij vervolggesprekken betrokken worden?

TIP: *Koppel altijd terug met de melder*

Opvolgingsgesprek en afrondingsgesprek

Betrokkenen bij situaties van grensoverschrijdend gedrag hebben niet steeds begeleiding nodig, maar aandacht voor opvolging is wel belangrijk. Dat kan door een opvolgingsgesprek en/of een afrondingsgesprek. Als één van de betrokkenen het signaal geeft dat die de nood ervaart om meer ondersteuning te krijgen, verwijs dan door naar professionele hulpverlening.

Plan één afrondingsgesprek in op het moment dat de situatie voor jouw als API afgesloten is. Je kan na een maand ook een opvolgingsgesprek inplannen.

Aandachtspunten bij het afrondingsgesprek:

- Koppel de informatie en beslissingen die tot nu toe genomen zijn terug naar de melder.
- Geef ruimte en erkenning dat dit misschien niet de gewenste uitkomst was.
- Informeer naar beleving en reacties van betrokkenen en hun omgeving
- Bevraag de invloed van de situatie op het functioneren
- Geef doorverwijsadressen mee (als dit nodig is)
- Leg duidelijk uit dat jouw rol hier stopt, maar dat als er extra ondersteuning nodig is ze bij jouw terecht kunnen voor adressen.
- Leg de eventuele vervolgstappen uit.

Aandachtspunten bij het opvolgingsgesprek:

- Bevraag hoe het nu gaat: nog aan het sporten?
- Informeer naar beleving en reacties van betrokkenen en hun omgeving
- Vraag naar de invloed van de situatie op het functioneren
- Geef doorverwijsadressen mee (als dit nodig is)

Groepsgesprekken

Groepsafrondingsgesprekken kunnen ook zinvol zijn, als een hele ploeg of team betrokken is geweest bij een situatie van grensoverschrijdend gedrag. Je kan terecht bij het CAW voor 'groepsdebriefings'.

Aandachtspunten:

- Breng alle betrokkenen samen in een ruimte waar ze ongestoord met elkaar kunnen praten, laat geen buitenstaanders toe
- Zorg voor een opstelling die toelaat dat iedereen elkaar ziet (een kring of halve cirkel)
- Geef de bedoeling weer van het gesprek: namelijk delen wat we hebben meegemaakt, delen wat we weten en aangeven wat we nodig hebben
- Zorg ervoor dat iedereen voldoende ruimte en tijd heeft om zijn verhaal te doen
- Verplicht niemand om te spreken
- Bespreek ervaringen, emoties, vragen en bezorgdheden
- Geef informatie over de stand van zaken en over het verloop en opvolging van het incident
- Bespreek of een follow up nodig is en wanneer
- Sluit veilig af

Samenvatting aandachtspunten API-gesprek

- Stel jezelf voor als API (rol, discretieplicht, procedure)
- Beschrijf het doel van het gesprek
- Stel W-vragen
- Hanteer LSD-techniek
- Observeer en benoem non-verbale signalen
- Bevraag de verwachtingen
- Vat afsluitend het gesprek samen
- Geef concreet vervolgspraken mee

FICHE 2: HOE GA JE IN GESPREK OVER GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG MET MINDERJARIGEN?

Wat?

In deze fiche vind je informatie over hoe je een gesprek met minderjarigen voert, wat de voorwaarden daarvoor zijn en wat het belang ervan is. Tegelijk zijn er omstandigheden waarin het duidelijk niet wenselijk is dat je als API gesprekken voert met een minderjarige.

Waarom?

Een gesprek met een minderjarige over grensoverschrijdend gedrag benader je op een andere manier dan wanneer je met een volwassene spreekt.

Een gesprek aangaan met een minderjarige is ook een gesprek aangaan met de ouders of opvoeders. Afhankelijk van hoe jong de minderjarige is en hoe ernstig de feiten zijn, zal je aanpak verschillen.

Casus

Na een training voor de tienjarige zwemmers zijn er nog enkele stretchoefeningen die per twee moeten uitgevoerd worden. Bart blijft alleen over en de sportbegeleidster doet de oefeningen met hem. Tijdens de oefeningen streelt de begeleidster over de benen en zwembroek van Bart. Hij schrikt, vindt de aanrakingen van de begeleidster niet leuk, maar durft niets te zeggen en ondergaat de strelingen.

Scenario A: Bart komt zelf melden.

Aandachtspunten

Besef dat het om een minderjarige gaat, ongeacht of het kind 8 jaar oud is of 17 jaar. Je moet de ouders op de hoogte brengen. Alleen in uitzonderlijke gevallen (*zie handelingsprotocol*), kan je hiervan afwijken. Bij deze case lijkt er geen reden om de ouders niet te betrekken. Leg Bart dus uit dat het goed is dat hij je dit heeft verteld, je hem zal helpen, en dat de club dit samen met zijn ouders zal aanpakken.

Hulpzinnen

- Heb je dit al aan je ouders kunnen vertellen?
- Wil je dit samen met mij aan je ouders vertellen?
- Kan ik je helpen om dit zelf aan je ouders te vertellen?
- Ik begrijp dat je het niet leuk vindt dat ik dit aan je ouders vertel, maar het is mijn verantwoordelijkheid om dit toch te doen.

Scenario B: Een derde komt melden. Een vriendje van Bart vertelt je dat de trainster heel dicht bij Bart kwam én dat hij niet wil dat de trainster hem ook zo streelt.

Aandachtspunten

Bekrachtig dat het goed is dat het vriendje jou dit vertelt. Vraag of er een volwassene is (bvb. een andere trainer) waarmee je contact kan opnemen voor meer informatie. Als een volwassene komt melden (bv. trainer of club-API) kan je voorstellen dat die met Bart (en zijn ouders) praat beter te begrijpen wat er is gebeurd. Help hen om dit gesprek voor te bereiden met de tips uit deze fiche.

Hulpvragen

- Is Bart op de hoogte dat je dit aan mij vertelt?
- Zijn er nog anderen die dit hebben gezien met wie ik contact kan opnemen?

Scenario C: De ouder komt melden. Je ontvangt een telefoon of mail van de ouder zelf.

Aandachtspunten

Doorloop het handelingsprotocol om de situatie in kaart te brengen, de ernst in te schatten en de verwachtingen te bevragen. Het is belangrijk om kinderen en jongeren zo veel mogelijk te betrekken en rekening te houden met hun verwachtingen. Zo maak je hen duidelijk dat er naar hen wordt geluisterd en dat ze het recht hebben om op te komen voor zichzelf. Het is in dit scenario dus ook goed om met Bart zelf te praten. Zo'n gesprek kan voor een kind erg ingrijpend zijn. Het is dus belangrijk dat je dat met zorg doet.

Hulpvragen voor ouders

- Is Bart op de hoogte dat jullie mij gecontacteerd hebben?
- Wat wil Bart?
- Zouden jullie het goed vinden om samen met Bart de vervolgstappen te overlopen?
- Hoe betrekken we Bart hier volgens jullie het beste bij?

Situatie in kaart brengen met een minderjarige

Een gesprek aangaan met een minderjarige om het incident in kaart te brengen, is delicaat. Het vraagt een goede pedagogische houding en aangepaste gesprekstechnieken. Maar hou ook in gedachten dat kinderen en jongeren zeer veerkrachtig zijn en heel open kunnen communiceren wanneer ze zich veilig en gehoord voelen.

Voorwaarden om een incident in kaart te brengen via een gesprek met een minderjarige:

- Het kind of de jongere moet dit zelf willen
- Ouders moeten toestemmen
- Jij, als API moet je vaardig genoeg voelen. Zelfreflectie over jouw eigen handelen is hier van groot belang. Ga geen gesprek aan met een minderjarige als jij je er zelf ongemakkelijk bij voelt. Raadpleeg de verwijzlijst of overleg met Sportieq om de nodig ondersteuning te vinden.

In de meerderheid van de gevallen is het voor een aanspreekpersoon integriteit niet nodig om expliciete feiten te kennen. Een API is geen politieagent en ook geen onderzoeksrechter. Het is niet de rol van de API om bewijzen op te vragen of hard te maken. Zorg ervoor dat het geen verhoor wordt. Als je merkt dat het te veel wordt voor het kind, rond je het gesprek af. Gaat het over ernstige feiten van misbruik, dan laat je dit gesprek sowieso over aan een professionele hulpverlener, de politie of onderzoeksrechter.

Aandachtspunten:

- Stel gerichte vragen: vragen die jij nog nodig hebt om jouw inschatting verder te kunnen nuanceren.
 - Voorbeeld:
 - Is dit al langer aan de gang?
 - Zijn er nog andere gedragingen die ze stelt die jij onprettig vindt?
- Beperk het gesprek tot een 15-tal minuten.
- Creëer de juiste omstandigheden: kies een plek waar het kind zich veilig en vertrouwd voelt.
- Denk goed na over wie je bij het gesprek betreft. Vaak is het best om het gesprek samen met de ouders te voeren. Soms gaat het beter als je het kind alleen spreekt. Besef dat het voor een kind snel intimiderend wordt als je meerdere volwassenen bij het gesprek betreft (bv.: de API, de voorzitter en de ouders). Tenzij die volwassene er op vraag van het kind zit als steunfiguur (de ouders, of een trainer met wie het een goede band heeft...).
- Let op signalen van hevige emoties. Het heeft geen zin om een gesprek te voeren als een kind daar niet de juiste emotionele toestand voor heeft.

- Schakel bij ernstige incidenten meteen de hulp in van gespecialiseerde hulpverleners
- Rond veilig af door duidelijk uit te leggen waarom dit gesprek belangrijk was, en wat je nu verder zal doen.

FICHE 3: INSCHATTINGSGESPREK

Wat?

Bij de rol van API hoort de verantwoordelijkheid om een situatie van grensoverschrijdend gedrag correct te kunnen inschatten zonder de betrokkenen het gevoel te geven een politieverhoor te ondergaan. Een inschattingsgesprek is altijd een verkennend gesprek. Het doel van het gesprek is het in kaart brengen van wat reeds duidelijk is en waar er nog verdere informatie voor nodig is. Daarnaast probeert een API ook in te schatten wat de ernst van de situatie(s) is en of de situatie acuut is.

Waarom?

Een API kan een mogelijke situatie van grensoverschrijdend gedrag vernemen via een vermoeden, vaststelling of melding. Bij een **vermoeden** merk je verontrustende signalen op: gedragsveranderingen, lichamelijke kwetsuren, geroddel,... Bij een **vaststelling** ben je getuige van grensoverschrijdend gedrag. Soms van duidelijk geweld, soms van kleinere feiten waar mogelijk wel een groter probleem achter schuilgaat. Bij een **melding** komt iemand jou vertellen over grensoverschrijdend gedrag. Dat kan het slachtoffer zelf zijn, maar heel vaak is het iemand anders: een getuige, een vriend, een ouder,...

Deze eerste vaststellingen roepen vaak evenveel vragen op als ze beantwoorden. Een goed inschattingsgesprek helpt de API enkele essentiële vragen te beantwoorden, zodat die de juiste volgende stappen kan nemen.

Een inschattingsgesprek

Bij een inschattingsgesprek streven we naar een verheldering van vermoedens of van de melding. Per situatie probeer je de betrokkenen in kaart te brengen. Je bekijkt van wie je nog extra informatie nodig hebt om de situatie te verhelderen.

Jouw rol is niet om bewijzen te verzamelen of beweringen hard te maken met een onderzoek. Een API doet niet aan waarheidsvinding, maar aan ondersteuning en adviseren. Een inschattingsgesprek is een kort en doelgericht gesprek dat tijdig stopt. Je voert gesprekken en stelt vragen om de juiste ondersteuning te kunnen geven.

In gesprek met de melder

In vele gevallen zal de melding van een derde komen en niet van de persoon die de situatie heeft meegemaakt. De kans bestaat ook dat het inschattingsgesprek via mail of telefoon zal gebeuren, in plaats van face-to-face. Voor meer ernstige situaties is het sterk aangeraden om face-to-face gesprekken de voorkeur te geven.

In deze fiche vertrekken we vanuit de veronderstelling dat het gesprek live plaatsvindt en dat de melder de persoon is die de situatie heeft meegemaakt en meerderjarige is. Voor meer informatie over hoe een gesprek aangaan met een minderjarige verwijzen we jou door naar Fiche 3.

Scenario A:

De melder vertelt het verhaal in één keer. Wanneer iemand vlot kan vertellen is het voldoende om ondersteunende vragen te stellen: Hoe ging het dan verder? Wat gebeurde er toen? Als het vermoeden op die manier helder wordt, kan het gesprek worden afgesloten.

Scenario B:

De melder heeft instructies nodig om te praten. Het kan dat de melder veel weerstand ervaart. Dit kan door angst, schuldgevoelens, schaamte, verdriet, ongemak, enz. komen. Deze kan je bevragen. Let altijd op signalen van spanning of hevige emoties. Als de melder overspoeld geraakt door emoties, rond je het gesprek af. Gaat het over ernstige feiten van misbruik dan laat je dit gesprek best over aan een professionele hulpverlener of de politie.

Ondersteunende zinnen:

- Dit gesprek is geen straf.
- Jij bent de baas over het gesprek, je mag alles vertellen, maar je moet niet. Je beslist zelf wat je vertelt, en als het te moeilijk is mag je dit zeggen.
- Als ik een fout maak mag je mij verbeteren.
- Als ik een moeilijk woord gebruik dan is het goed om te vragen om uitleg.
- Als je het echt niet weet dan mag je dat zeggen. Dat is beter dan iets te verzinnen.
- Als ik twee keer hetzelfde vraag, dan ligt dat niet aan jou, maar dan heb ik iets niet goed begrepen.

In gesprek met een betrokkene

Je beschikt over informatie die je via een derde hebt ontvangen. Deze info wil je afoetsen bij de betrokkenen.

Let op!

Het is mogelijk dat de persoon jou niet kent, noch je functie. Je kan hierdoor mensen alarmeren of weerstand opwekken. Start daarom altijd met jezelf kort voor te stellen en het doel van het gesprek uit te leggen. Als de persoon in kwestie niet in gesprek wil gaan met jou is dat zijn recht. Als er meer aan de hand is, kan het weggeven van informatie de aanleiding zijn om zich in te dekken of alles te ontkennen.

Start het gesprek met het aangeven van wat je reeds vernomen hebt en laat vervolgens de betrokkenen reageren.

Voorbeeld

Ik heb via de scheidsrechter vernomen dat je na de wedstrijd van deze voormiddag bent beginnen wenen. Je hebt hem toen gezegd dat je tijdens de wedstrijd lastig bent gevallen door bepaalde sporters. Ik vond het verontrustend om dat te horen, dus zou ik graag willen luisteren naar wat je hebt meegemaakt. Zou jij mij hier meer over kunnen vertellen?

Wat doe je beter niet?

- Vermijd indringend, langdurig oogcontact: dat kan bedreigend zijn.
- Vermijd paniek en een heftige schrikreactie van jouw kant.
- Vermijd irritatie bij jezelf, bijvoorbeeld als de persoon onduidelijk is.
- Oefen geen druk uit.
- Dring niet aan op details.
- Verwacht geen direct vertrouwen.
- Vermijd de persoon aan te raken.
- Vraag nooit waarom: dit kan beschuldigend overkomen.
- Uit geen beschuldigingen over andere betrokkenen.

Garandeer geen vertrouwelijkheid, maar betrek de melder wel als je nieuwe stappen zet die hem/haar aangaan.

FICHE 4: DISCRETIEPLICHT VAN DE API

Wat?

Wanneer een API geconfronteerd wordt met een incident, is het belangrijk dat de API discreet handelt. Dit betekent niet dat de API beroepsgeheim heeft.

Waarom?

Een API verneemt via verschillende bronnen gevoelige informatie. Het is essentieel dat die daar op een verantwoordelijke manier mee omgaat zodat de API voor de verschillende betrokken partijen een veilig en betrouwbaar baken is.

Uit onderzoek weten we dat meer incidenten niet dan wel worden gemeld. Twijfels over wat er zal gebeuren met de gedeelde informatie zijn daarbij een grote drempel. Discretie is dus niet alleen een voorwaarde om goed om te gaan met meldingen, discretie verzekeren is ook een voorwaarde om in de eerste plaats meldingen te ontvangen

Discretieplicht

Discretie betekent dat je voorzichtig bent met de informatie waarover je beschikt (geen informatie laten rondslingeren en vertrouwelijke of gevoelige informatie niet aan eender welke derde meedelen), dat je vooraf zorgvuldig afweegt welke informatie relevant is en wat kan of moet meegedeeld worden aan andere personen of organen van de sportclub of de sportfederatie/-dienst die ter zake een bevoegdheid hebben.

Het is immers belangrijk dat je je als API gedraagt zoals elke andere, redelijke en voorzichtige persoon zou doen in dezelfde omstandigheden. Bij jouw beslissing als API om bepaalde feiten waarvan je kennis hebt genomen aan te kaarten binnen de sportorganisatie, houd je rekening met:

1. de ernst van de feiten op basis van de ontvangen informatie
2. het belang van de sportorganisatie dat erin bestaat de goede orde en correcte werking van de vereniging te verzekeren
3. het belang van het slachtoffer om het nodige begrip en bijstand te ontvangen
4. het belang van de vermeende pleger die ook recht heeft op verdediging en een vermoeden van onschuld.

Discreet zijn betekent ook dat je geen informatie verspreidt of meedeelt aan mensen die ter zake geen beslissingen kunnen nemen of geen bevoegdheid hebben. Roddelen en het verspreiden van geruchten zijn volledig uit den boze!

Wie inzake grensoverschrijdend gedrag precies een bevoegdheid heeft in de sportorganisatie, verschilt in elke sportorganisatie (het kan bijvoorbeeld gaan om één of meerdere leden van de raad van bestuur, een directeur, één of meerdere leden van het ethisch adviesorgaan, etc.). Informeer je op voorhand bij de sportorganisatie en de sportfederatie/-dienst wie ter zake bevoegd is en kom tot concrete afspraken indien deze nog niet zouden bestaan, zodat je weet tot wie je je als API binnen de sportorganisatie kan richten. Zorg ervoor dat de persoon aan wie je informatie meedeelt zich ook discreet opstelt, zeker wanneer dit de wens is van het slachtoffer.

Discreet zijn is niet hetzelfde als geheimhouden. Een API is niet gebonden door het beroepsgeheim.

Wanneer je als API geconfronteerd wordt met ernstige feiten die je voldoende bewezen acht, kan er beslist worden om hiervan aangifte te doen bij de politie. Ook als je ernstig bezorgd bent over de veiligheid of gezondheid van iemand, kan je in eer en geweten besluiten om iemand in te lichten. Raadpleeg waar mogelijk eerst de verantwoordelijken binnen de sportorganisatie. Onderstaand voorbeeld van het (Internationaal Olympisch Comité) IOC toont hoe je op een verantwoordelijke manier, met juiste criteria, kan beslissen om het zwijgen te doorbreken. Als je die beslissing neemt, breng de betrokkene dan op de hoogte. Licht toe waarom en hoe je het maximale zal doen om hem of haar te beschermen.

Als je zelf getuige bent van feiten van grensoverschrijdend gedrag, dien je het slachtoffer alle nodige hulp te verlenen, rekening houdend met je kennis en kunde. Dit kan erin bestaan dat je het slachtoffer opvangt, de nodige eerste hulp bij ongevallen aanbiedt of onmiddellijk gespecialiseerde hulpverlening zoekt, dan wel de hulpdiensten/veiligheidsdiensten contacteert.

PRAKTIJKVOORBEELD

IOC framework for safeguarding athletes and other participants from harassment and abuse in sport¹ (paragraaf 8)

8. CONFIDENTIALITY

8.1 All matters pertaining to an alleged incident of harassment and abuse, in particular reports of harassment and abuse, personal information of the concerned persons, other information gathered during investigations and results of investigations (“Confidential Information”) shall be regarded as confidential.

8.2 The IOC may disclose Confidential Information to appropriate persons or authorities if: (i) a failure to disclose such information may cause harm to someone, or (ii) such information relates to a potential criminal act that comes to the attention of the IOC.

8.3 Notwithstanding Section 8.2. above, decisions pursuant to Section 7 (betreffende de disciplinaire procedure, red.) shall, in principle, include Confidential Information and shall be publically disclosed by the IOC. When disclosing such decisions, the IOC shall: (i) not include any personal information of the victim without obtaining the victim’s consent, and (ii) anonymise personal information of other concerned persons in certain cases, taking into consideration the privacy interests of such concerned persons.

Aandachtspunten

- Discretie is geen geheimhouding. Discretie betekent dat je zorgvuldig bent met gevoelige informatie en dat je goed overweegt aan wie je deze informatie meedeelt.
- Licht je discretieplicht toe bij het eerste contact met betrokkenen. Vermeld de discretieplicht bij het online contactformulier op je website.
- Deel enkel informatie mee aan de personen of instanties binnen de sportorganisatie die ter zake bevoegd zijn.
- Weet tot wie je je kan richten binnen de sportorganisatie. Zorg ervoor dat hierover op voorhand duidelijke afspraken gemaakt zijn. Deze personen of instanties dienen zich tevens discreet op te stellen.
- Hou rekening met alle betrokkenen en belangen:

¹ https://olympics.com/athlete365/app/uploads/2020/12/IOC_Games_Time_framework.pdf

- Een slachtoffer wil erkend worden en gehoord, maar wil tegelijk zijn of haar privacy gerespecteerd zien.
- Een vermeende pleger heeft recht op verdediging en zijn of haar schuld is pas een feit nadat er een bekentenis is of een uitspraak. Dus ook het recht op privacy en het recht op verdediging mag niet worden geschonden.
- Een sportclub wenst haar interne werking en goede orde te verzekeren.
- Wanneer je zelf getuige bent van strafbare misdrijven, dien je het slachtoffer alle hulp te bieden die je op dat moment redelijkerwijze kan bieden.

Veelgestelde vraag

Ik ben arts van beroep, hoe combineer ik mijn beroepsgeheim met mijn rol als API?

Sportieq vroeg advies aan de juridische dienst van de Orde der Geneesheren voor deze situatie.

“De Raad ziet geen probleem in het opnemen van de functie “aanspreekpunt integriteit” door een arts, tenzij deze arts tegelijkertijd ook behandelaar zou zijn van dezelfde persoon/patiënt. In dit laatste geval zou de functie API kunnen interfereren met zijn/haar beroepsgeheim waaraan de arts, behoudens wettelijke uitzonderingen, te allen tijde gebonden blijft.”

Dit advies geldt evenzeer voor psychologen/orthopedagogen/psychotherapeuten of andere (para)medische beroepen die in hun mandaat als behandelaar beroepsgeheim hebben.

FICHE 5: DOORVERWIJZING NAAR TUCHT

Wat?

Feiten van grensoverschrijdend gedrag kunnen tuchtrechtelijk gesanctioneerd worden binnen de sportorganisatie. Elke federatie heeft verplicht een tuchtorgaan. Ze hebben de keuze om dit zelf te organiseren, of aan te sluiten bij het Vlaams Sporttribunaal (VST). Een tuchtklacht zal beoordeeld en eventueel gesanctioneerd worden zoals het tuchtreglement van de federatie dat bepaalt.

Waarom?

Een tuchtprocedure is niet hetzelfde als een strafrechtelijke procedure. Een strafrechtelijke procedure wordt onderzocht door het parket of een onderzoeksrechter, waarna de zaak kan verwezen worden naar de correctionele rechtbank. Een tuchtrechtelijke procedure komt nooit voor een rechtbank, maar wordt behandeld door de bevoegde instantie binnen de sportorganisatie zelf of door een instantie die sportorganisatie daarvoor bevoegd verklaart.

De doelstelling van een tuchtprocedure is ervoor te zorgen dat de vermeende dader binnen de sportorganisatie gesanctioneerd kan worden voor de daden die hij/zij/die stelde wanneer deze bewezen worden. Een tuchtprocedure is met andere woorden een zuiver interne aangelegenheid binnen de sportorganisatie. Het regelt in hoofdzaak de relatie tussen de sportorganisatie en de vermeende pleger.

Een tuchtprocedure kan leiden tot een tuchtrechtelijke sanctie. Een dergelijke tuchtrechtelijke sanctie kan gaan van een verwittiging tot de uitsluiting uit de sportorganisatie. Het is belangrijk te weten dat een tuchtprocedure nooit kan leiden tot een gevangenisstraf voor de pleger of een schadevergoeding die toegekend zou worden aan het slachtoffer.

Tuchtrechtelijke procedure

Hoe een tuchtrechtelijke procedure opgestart wordt, verschilt van sportorganisatie tot sportorganisatie. Informeer je hierover op voorhand. Het is mogelijk dat een tuchtinstantie pas ingeschakeld wordt zodra er een klacht is van het slachtoffer. Het is tevens mogelijk dat in het betrokken reglement voorzien wordt dat bijvoorbeeld het bestuur van de sportorganisatie zelf een tuchtrechtelijke procedure kan inleiden voor de bevoegde instantie.

Het is ook mogelijk dat het bevoegde orgaan binnen de sportorganisatie preventieve ordemaatregelen (ook bewarende maatregelen genoemd) neemt nog vóór er een tuchtrechtelijke procedure opgestart is. Dergelijke preventieve ordemaatregelen kunnen bijvoorbeeld bestaan in een verscherpt toezicht of de preventieve schorsing.

Vlaams Sporttribunaal (VST)

Vlaamse sportfederaties kunnen sinds 2021 aansluiten bij het sporttak-overschrijdende VST, als ze verkiezen om hun tuchtorgaan extern te organiseren. De meest federaties hebben sindsdien die keuze gemaakt. De volledige lijst met aangesloten leden kan je raadplegen op <https://www.vlaamssporttribunaal.be>.

Bij het VST kan iedereen een klacht indienen tegen een lid van een organisatie die aangesloten is bij het VST. De melder hoeft dus geen lid te zijn van de federatie, maar de beschuldigde wel. Of onder de verantwoordelijkheid vallen van die federatie, bijvoorbeeld een vrijwilliger of freelancer die opdrachten uitvoert voor de federatie.

Welke feiten in aanmerking komen wordt bepaald door het tuchtreglement van de betrokken sportorganisatie. Meestal omvat dit geweld, pesterijen en seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De mogelijke sancties staan opgesomd in het tuchtreglement van de betrokken sportorganisatie. Het kan onder meer gaan om een berisping, het tijdelijk verbod om deel te nemen aan activiteiten en wedstrijden, het tijdelijk verbod om functies binnen de sportorganisatie waar te nemen, de schorsing van het lidmaatschap of de definitieve uitsluiting.

Een voorwaarde om een klacht in te dienen bij het VST is in principe dat de klacht eerst door de federatie zelf is behandeld. De API bekijkt de melding dan en verzamelt eventueel bijkomende info, binnen de grenzen van zijn/haar bevoegdheden. Als het onmogelijk of onwenselijk is dat de federatie de klacht intern behandelt - omwille van de ernst, een belangenconflict of het ontbreken van de nodige expertise in bepaalde thema's - kan ze worden doorverwezen naar het VST. Als er redenen zijn om de melding bij de federatie over te slaan - bijvoorbeeld omdat er een ernstig vertrouwensprobleem is met de federatie - kan een melder een uitzondering vragen en de klacht rechtstreeks indienen bij het VST.

Als een melding bij de federatie leidt tot een tuchtklacht, is het de taak van de API om de mogelijkheden en voorwaarden uit te leggen aan de melder, en de federatie te begeleiden in het starten en doorlopen van de procedure. Een goede kennis van de werking van het VST is dus belangrijk.

De procedure bij het VST start door het klachtenformulier te verzenden dat beschikbaar is via de website www.vlaamssporttribunaal.be. Daarna worden volgende stappen doorlopen:

- De Secretaris-Generaal (S-G) controleert manifeste onontvankelijkheid (bv. sportorganisatie is geen lid van VST,...)
- S-G informeert de betrokken sportorganisatie over indiening ontvankelijke klacht
- S-G geeft de zaak door aan de onderzoeksinstantie van het VST

- Onderzoeksinstantie stelt nodige onderzoeksdaeden: verhoor slachtoffer, dader, getuigen,...
- Onderzoeksinstantie maakt verslag op
- Voorzitter en S-G stellen tuchtkamer samen: 3 rechters (1 rechter waar mogelijk)
- S-G roept partijen op (sportorganisatie en vermeende dader altijd partij)
- Tuchtkamer houdt zitting in Huis van de Sport Gent
- Uitspraak op basis van het tuchtreglement van de sportorganisatie dat gold ten tijde van de feiten

Ten slotte is het belangrijk om te weten dat het VST kan ingeroepen worden voor een hoger beroep tegen voorlopige maatregelen (ordemaatregelen). Het bestuur van een federatie kan autonoom beslissen om voorlopige maatregelen te nemen tegen een lid. Bijvoorbeeld als het snel wil ingrijpen om een risico uit te sluiten. Als de benadeelde meent dat deze maatregel onterecht is, kan hij ertegen in beroep gaan bij de voorzitter van de tuchtkamer van het VST. Opnieuw op voorwaarde dat de betrokken federatie bij het VST is aangesloten.

Meer informatie en vragen over veelgestelde vragen vind je op de website van het Vlaams Sporttribunaal: <https://www.vlaamssporttribunaal.be/>

FICHE 6: DOORVERWIJZING NAAR POLITIE OF JUSTITIE & AANGIFTE/BURGERLIJKE PARTIJ/BENADEELD PERSOON

Wat?

Feiten van grensoverschrijdend gedrag die in het strafrecht staan omschreven, zoals zedendelicten of slagen en verwondingen, kunnen aanleiding geven tot een strafklacht. De rechtbank zal dan nagaan of de vermeende dader gestraft kan worden voor de daden die hij/zij/die stelde. Het strafrecht beschermt de maatschappij tegen handelingen die wettelijk niet toelaatbaar zijn in een samenleving.

Waarom?

Een strafrechtelijke procedure kan leiden tot een gevangenisstraf of geldboete of andere (alternatieve) sancties die opgelegd worden aan de dader, evenals een schadevergoeding die toegekend wordt aan eenieder die schade heeft geleden door het misdrijf (het slachtoffer) en zich burgerlijke partij stelde. Voor slachtoffers kan een veroordeling van de dader ook een belangrijke vorm van erkenning zijn en een deel van het verwerkingsproces.

Opstart strafrechtelijke procedure

Er zijn verschillende mogelijkheden om een strafrechtelijke procedure op te starten. Men kan zich:

- burgerlijke partij stellen bij de onderzoeksrechter, of
- een strafklacht neerleggen bij het parket, of
- een aangifte doen bij de politiediensten.

Het is ook mogelijk om tussen te komen in een reeds bestaande strafrechtelijke procedure door zich burgerlijke partij te stellen. Een burgerlijke partijstelling is mogelijk tot het ogenblik van het sluiten van de debatten voor de rechtbank van eerste aanleg. Een burgerlijke partijstelling zorgt ervoor dat een schadevergoeding kan toegewezen worden aan het slachtoffer ingeval de dader veroordeeld wordt.

Het is aan te bevelen om zich te laten bijstaan door een advocaat, zelfs wanneer dit wettelijk niet vereist is.

Wanneer je enkel op de hoogte wenst te worden gehouden van een hangende procedure zonder je burgerlijke partij te stellen (en dus zonder een schadevergoeding te vragen) kan je een verklaring van benadeelde persoon doen. Een dergelijke verklaring staat aan diegene die de verklaring aflegt toe om op de hoogte te blijven van de verschillende belangrijke fases en handelingen (seponering, verwijzing naar de raadkamer, vaststelling voor de correctionele rechtbank,...) in de strafrechtelijke procedure.

Om je benadeelde persoon te verklaren, moet je een formulier invullen dat de politie je bezorgt als je klacht neerlegt. [De dienst slachtofferonthaal](#) of het secretariaat van het parket van de [procureur des Konings](#) kunnen je dit formulier ook bezorgen.

Het ingevulde formulier kan je ofwel afgeven op een politiekantoor of op het secretariaat van het parket van de [procureur des Konings](#) ofwel per aangetekende brief of per e-mail opsturen naar het secretariaat van het parket van de [procureur des Konings](#). Je advocaat kan dit ook voor je doen. In sommige gerechtelijke arrondissementen kan je het formulier ook via gewone brief naar het secretariaat van het parket sturen. Je vindt hierover meer informatie op de website van Slachtofferzorg: <https://www.slachtofferzorg.be/gerechtelijke-procedure-slachtoffer>.

Een template van het formulier om je benadeelde persoon te stellen, vind je hier:

https://justitie.belgium.be/nl/document/verklaring_benadeelde_persoon.

Meer info voor federaties over klachten, benadeelde persoon en burgerlijke partij in 'Juridische vragen en antwoorden' (infra).

FICHE 7: DOORVERWIJZEN NAAR HULPVERLENING

Wat?

Hier krijg je meer informatie over hoe je iemand doorverwijst naar hulpverlening, wanneer en hoe je dat gesprek aangaat. Deze tips gelden zowel voor het doorverwijzen van (mogelijke) plegers als voor de slachtoffers en andere betrokkenen (ouders, trainers, clubleden, ...).

Waarom?

Als API is het één van je taken om te luisteren naar wat mensen je vertellen. Het is zeer belangrijk dat ze zich gehoord voelen en dat je met hen op de juiste manier over de feiten kan praten. Je bent als API echter geen hulpverlener. Het is belangrijk dat betrokkenen dit weten en dat ze informatie krijgen over waar ze wel terecht kunnen voor verdere begeleiding.

Aandachtspunten voor het doorverwijzingsgesprek

Zorg dat je op voorhand je opzoekingswerk hebt verricht en weet naar welke instanties je mogelijks kan doorverwijzen. Noteer voor het gesprek al enkele hulpverleningsinstanties (met wat extra uitleg en contactgegevens). Als betrokkenen aangeven op dit moment geen verdere hulpverlening te wensen, kan je het op papier meegeven.

Creëer een veilige ruimte. Zorg voor een apart lokaal voor het gesprek en dat niemand jullie kan storen. Vertel dat je er bent om naar de betrokkene te luisteren, maar dat je geen hulpverlener bent en dus graag mee wilt nadenken over mogelijke hulpbronnen.

Niet iedereen weet wat hulpverlening precies inhoudt. Schets kort wat hulpverlening kan inhouden voor hen: individuele gesprekken met een psycholoog of psychotherapeut, groepstherapie, lotgenotengroep, hulplijnen,...

Vraag waar zij nood aan hebben. Maak duidelijk dat je hen niets wilt opleggen, dat het aan hen is om te beslissen of en waar ze hulp zoeken.

Als ze graag doorverwezen worden, geef hen de contactgegevens mee van waar ze terecht kunnen. Het kan voor de betrokkenen aanvoelen als een grote drempel om zelf hulpverlening te contacteren. Je kan eventueel aanbieden om samen te bellen om een eerste afspraak in te plannen.

Niet iedereen heeft nood aan verdere begeleiding of is hier klaar voor op dat moment. Het kan soms genoeg zijn om te bevragen wie ze binnen hun persoonlijke kring kunnen aanspreken voor ondersteuning. Geef mee dat wanneer ze wel de nood voelen aan doorverwijzing, ze steeds bij jou terecht kunnen.

FICHE 8: VERWIJSLIJST

Wat?

Deze doorverwijslijst bundelt een overzicht van verschillende hulpverleningsdiensten en organisatie die aanspreekbaar en/of ondersteunend kunnen zijn bij het realiseren van een kwaliteits-, preventie- en reactiebeleid.

Waarom?

Het is essentieel te weten op welke externe instanties je een beroep kan doen voor vorming, antwoorden en advies en bij welke instanties je terecht kan voor een melding van grensoverschrijdend gedrag.

Verwijslijst

De verwijslijst kan ondersteunend zijn bij:

- Het opmaken van een beleid omtrent grensoverschrijdend gedrag
- Het reageren op een vermoeden, onthulling of vaststelling van grensoverschrijdend gedrag
- Melders correct doorverwijzen

We maken hierbij een onderscheid tussen twee soorten noden:

- **Advies nodig:** wanneer je vooral op zoek bent naar informatie, tips of luisterend oor.
- **Doorverwijzing/begeleiding nodig:** wanneer een sporter, ouder of betrokkene meer gespecialiseerde of intensieve ondersteuning nodig heeft.

De organisaties zijn gegroepeerd per thema, zoals 'grensoverschrijdend gedrag', 'discriminatie', 'suïcide' en andere onderwerpen die relevant kunnen zijn in de sportcontext.

Via klikbare links kan je eenvoudig navigeren naar de uitgebreide beschrijving van elke dienst, met informatie over hun werking, doelgroep en contactmogelijkheden.

Zo helpt deze lijst je om snel de juiste weg te vinden naar informatie, advies of begeleiding.

Je vindt de verwijslijst op www.sportieq.be of je kan deze opvragen via info@sportieq.be

Externe organisaties opgenomen in de verwijzlijst:

100 / 101 / 112
1712
Allesoverpesten.be
ASPHA
AWEL
Bemiddeling
Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW)
Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)
CGG Preventiewerking
Centrum voor Leerlingbegeleiding (CLB)
CLB-Chat
Child Focus
Crisismeldpunt
De Druglijn
Drugpunt (Oost-Vlaanderen)
Eetexpert
Erkennings- en Bemiddelingscommissie
Huisarts / Federatie-arts
Instituut voor gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM)
Jongeren Advies Centrum (JAC)
Lumi
Meldpunt Sportfraude
Moodspace
NOKNOK
Nupraatikerover.be
Online PsyHulp
OverKophuis
POBOS
prOFS
Psycholen bij acute crisissituaties

(Eerstelijns)psycholoog
Punt . vzw
Slachterhulp (CAW)
Slachtofferzorg
Sociale kaart voor Hulpverlening aan seksueel delinquenten in Vlaanderen
Spoed
Sport Vlaanderen
Sportieq
Stop it Now!
Tejo
Tele-Onthaal 106
Think Life
Transgender Infopunt
UNIA
Universitair Forensisch Centrum
Vlaams Expertisecentrum Alcohol en andere Drugs (VAD)
Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag
Vlaams Mensenrechteninstituut
Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK)
Zelfmoordlijn 1813
Zorgcentrum na seksueel geweld

FICHE 9: GRENSWIJS ERNSTINSCHATTEND SYSTEEM

Wat?

Het Grenswijssysteem is een hulpmiddel voor begeleiders om grensoverschrijdend gedrag objectiever in te schatten op vlak van ernst. Het is gebaseerd op het Sensoa Vlaggensysteem en beoordeelt een situatie aan de hand van zes criteria. Op basis van deze criteria kent het systeem een kleur toe aan de situatie.

Waarom?

Grensoverschrijdend gedrag gaat vaak gepaard met veel emoties die jouw reactie sterk kunnen beïnvloeden. De kans dat je over- of onderreageert, is reëel. Een ernstinschatting zorgt ervoor dat je gepast reageert. Het systeem helpt je reflecteren en objectiever naar situaties kijken. Zo bepaal je beter welke reacties, maatregelen, begeleiding en zorg nodig zijn voor: 1) De persoon die het gedrag stelde; 2) De persoon die het onderging; 3) De omstanders en de omgeving; 4) Het beleid van je organisatie.

Gezond (reactie)gedrag wordt gestimuleerd, wat bijdraagt aan het voorkomen en terugdringen van grensoverschrijdend gedrag.²

Grenswijs ernstinschattend systeem

Deze **zes criteria** helpen je inschatten of gedrag al dan niet grensoverschrijdend is. Ze zijn gebaseerd op het Sensoa Vlaggensysteem:

1. [Toestemming/akkoord](#)
2. [Gelijkwaardigheid](#)
3. [Vrijwilligheid](#)
4. [Ontwikkelings- of functioneringsniveau](#)
5. [Context](#)
6. [Impact](#)

1. **Is er individuele toestemming of een maatschappelijk akkoord voor het gedrag?**

² Deze fiche is gebaseerd op de info van www.grenswijs.be, een initiatief van Sensoa, ICOBA en Pimento.

In welke mate stemmen de betrokkenen toe met het gedrag of in welke mate is er een akkoord voor dit specifieke gedrag?

Eenzijds bekijk je op individueel niveau of de betrokkenen toestemming geven voor het gestelde gedrag. Stemmen ze toe? Hebben ze hier expliciet om gevraagd? Is het gewenst?

Anderzijds onderzoek je hoe er op maatschappelijk niveau naar dit gedrag gekeken wordt. In het contact met mensen bestaan er namelijk veel formele en informele regels en akkoorden over hoe je met elkaar omgaat. Het is belangrijk dat je weet wat de gangbare omgangsvormen, normen en waarden binnen de maatschappij én ze ook toepast.

Als de ene partij de andere in het ongewisse laat, misleidt, bedriegt of overrompelt, kan je niet van toestemming spreken. Naast omgangs- en beleefdheidsregels, zijn er ook een [aantal mensenrechten](#) aan de hand waarvan je kan checken of er toestemming of akkoord is.

2. Is er gelijkwaardigheid tussen de betrokkenen?

Een situatie kan over de grens gaan zodra er een ongelijkwaardigheid is tussen de betrokkenen, in het nadeel van het doelwit. Dan is er sprake van een machtsoverwicht.

(On)gelijkwaardigheid tussen de betrokkenen kan voorkomen in aantal, leeftijd, kennis, intelligentie, aanzien, macht, positie, levenservaring, rijpheid, status...

In peestsituaties is er altijd sprake van ongelijkwaardigheid in het nadeel van het slachtoffer. Ook in seksuele interactie zijn beide partijen best aan elkaar gelijkwaardig, zodat de een de ander niet overheerst.

3. Is er vrijwilligheid, of is er druk of dwang?

Bij het criterium 'vrijwilligheid' gaat het erom dat je uit vrije wil in de situatie zit en dat je uit vrije wil interageert met de ander. Het betekent ook dat je op eender welk moment stop kan zeggen en uit de situatie kan stappen.

Er is geen vrijwilligheid wanneer iemand fysiek of psychisch gedwongen wordt om dingen te doen. Het kan gaan om manipulatie, chantage, misleiding, list, dreigementen of dwingen tot geheimhouding. De situatie wordt ernstiger naarmate je je moeilijker vrijwillig kan onttrekken aan de situatie.

Ga na of de pleger medewerking of volgzzaamheid wil bekomen van het slachtoffer tegen diens wil, door bijvoorbeeld:

- Af te tasten hoe de persoon macht krijgt over de ander door vleierij, belachelijk maken, in verwarring brengen, in verlegenheid brengen, bang maken?
- Om te kopen met bijvoorbeeld beloftes, straf, beloning?
- Macht of druk in te zetten?
- Dreigementen te uiten?
- Geweld in te zetten?

4. Past het gedrag bij het ontwikkelings- of functioneringsniveau?

Van volwassenen verwachten we dat ze een minimum aan emotionele en gedragsmatige zelfsturing en maturiteit hebben om te kunnen functioneren in sociale en seksuele situaties. Bij kinderen en jongeren is dat gedrag meer afhankelijk van de ontwikkelingsfase waarin ze zich op dat moment bevinden.

We verwachten dat een volwassene in staat is in te schatten wat gezond en aanvaardbaar gedrag is voor zichzelf en voor de ander. Daarnaast beseft een bekwame volwassene het belang van het respecteren van grenzen, zowel van zichzelf als van anderen.

Soms zijn er redenen om aan te nemen dat de ander niet in staat is om die grenzen in te schatten of dat de zelfsturing verhinderd wordt. Denk bijvoorbeeld aan:

- Ziektebeeld of aftakeling, zoals dementie.
- Tijdelijke of permanente toestand, zoals psychose, manische of depressieve periode, periode van shock, rouw, trauma, oververmoeidheid, ...
- Onmondigheid: onvoldoende de taal spreken of onvoldoende de gewoontes en gebruiken kennen.
- Intoxicatie
- ...

Voor kinderen en jongeren kijken we naar de ontwikkelingsfase waarin zij zich bevinden en of het gedrag hierbij past. Sensoa werkte een normatieve lijst uit met welk gedrag je kan verwachten op welke leeftijd op seksueel vlak.

5. Is het gedrag passend in de context?

Een moeder die haar kind hardhandig de stoep optrekt als er een auto met gierende banden aankomt, is iets anders dan wanneer de moeder hetzelfde doet omdat haar kind nog staat te praten met vrienden na een wedstrijd. Een collega-trainer apart negatieve feedback geven op een verwijtende toon of in het bijzijn van anderen?

Afhankelijk van de etiquette en spelregels in een context wordt de situatie minder ernstig of is ze helemaal oké. Of omgekeerd: hoe minder passend het gedrag is in de desbetreffende context, hoe ernstiger de situatie wordt.

Agressie en pesten zal in geen enkele context passen.

Bij seksueel gedrag is de context bepalend. In een openbare ruimte waar ook anderen aanwezig zijn, bijvoorbeeld, gelden de regels van de 'openbare zeden'. Meestal geldt dit voor het ontbloten van geslachtsdelen, borsten en het vertonen van expliciet seksueel gedrag (gebaren, woorden, bewegingen, tekeningen...). Doet dit gedrag zich voor in intieme kring of in alle privacy, dan wordt meestal niemand gestoord.

6. Is er een impact voor de betrokkenen?

Een situatie gaat over de grens als er een negatieve impact of schade is: zowel voor de persoon die het gedrag initieert, de persoon die het gedrag ondergaat, als voor andere betrokkenen.

Schade kan zich op verschillende manieren uiten:

- Schade aan objecten, bijvoorbeeld een kapotte gsm of een gebroken raam.
- Fysieke schade, bijvoorbeeld een blauwe plek, buil, botbreuk, een diepe snee... Zowel toegebracht door een ander of door automutilatie
- Psychologische of emotionele schade, bijvoorbeeld hartkloppingen, herbeleving en gevoelens van wrevel, boosheid, schaamte, schuld, verdriet, (doods)angst, onveiligheid, machteloosheid...
- Sociale schade of reputatieverlies, bv. Niet meer betrouwbaar gevonden worden, afgewezen worden, gebroken vriendschappen of relaties, je populariteit en aanzien verliezen.

Er is natuurlijk een verschil in gradatie:

- Objecten kunnen in de meeste gevallen vervangen of hersteld worden, tenzij het over iets heel zeldzaam of waardevol gaat.
- Er kan sprake zijn van lichte fysieke schade die geen tot minimale EHBO vereist, tenzij het gaat over fysieke schade waarvoor een interventie door een arts nodig is of waarvoor zelfs chirurgie of levensreddend ingrijpen noodzakelijk is. Fysieke schade kan kortdurend, langdurend of net permanent zijn.
- De psychische en emotionele gevolgen kunnen van korte of middellange duur zijn en geen of een beperkte invloed hebben op het dagelijks functioneren van de persoon. Tenzij, in geval van psychisch trauma, kunnen de klachten juist blijven aanslepen en iemands functioneren volledig belemmeren.

Impact kan afgewogen worden aan volgende factoren:

Deze [factoren](#) kunnen de impact ernstiger maken:

- Herhaling en/of duur van het gedrag: in welke mate wordt het gedrag herhaald of blijft het gedrag doorgaan ondanks het feit dat er een signaal kwam dat het niet oké is?
- Intensiteit van het gedrag: hoe persoonlijk of intiem?
- Besef en/of intentie van de pleger: in welke mate is de pleger zich bewust van de (mogelijke) schade die aangericht wordt en/of in welke mate heeft de pleger de intentie om te kwetsen of te schaden?
- Gebruikte middelen, objecten, methoden: welk risico op schade of welk (potentieel) gevaar gaat er uit van het gestelde gedrag?
- Bereik: hoeveel mensen zijn betrokken of getuige?
- Steun: in welke mate is er steun of opvang vanuit de omgeving?

Ernstinschatting

Gebruik de criteria om in te schatten of en hoe ernstig de situatie over de grens gaat.

Zijn alle criteria oké?

Dan gaat het om aanvaardbaar of zelfs fijn gedrag.

Is er twijfel?

Of is één of meerdere criteria niet oké? Dan is er waarschijnlijke sprake van grensoverschrijdend gedrag.

Geef na het overlopen van de criteria een beoordelingskleur:

- Groen: aanvaardbaar gedrag
- Geel: licht grensoverschrijdend gedrag
- Rood: ernstig grensoverschrijdend gedrag
- Zwart: heel ernstig grensoverschrijdend gedrag

Enkele tips om deze criteria toe te passen:

- De evaluatie gaat steeds over het gedrag, niet over de persoon.
- Begin steeds met het overlopen van de criteria, ook al zegt je buikgevoel dat je met een rode of zwarte kleur zit.
- Evalueer steeds het gedrag van één persoon per keer. In principe kan je het gedrag van elke betrokkene op deze manier evalueren. Meestal begin je bij de initiatiefnemer of de meest verantwoordelijke in de interactie. Aan die persoon geef je dan ook de beoordelingskleur. Je kan de criteria daarna toepassen op de andere betrokkenen, om zo te concretiseren waar bij hen de eventuele leernoden zich situeren.
- In veel situaties is er een opeenvolging of opstapeling van acties en gedragingen. Soms zijn er verschillende verhaallijnen. Dan kan het nodig zijn om een tijdslijn op te stellen en de opeenvolgende gebeurtenissen te analyseren, vooraleer een specifiek gedrag te gaan beoordelen.

Bouw eventueel een extra check in:

- Een goede manier om je te controleren op vooringenomenheid is door bijvoorbeeld wat perspectiefwissels in te lassen.
- Verandert de beoordeling als de man een vrouw zou zijn? Als de persoon LGBT+ (lesbian, gay, bisexual, transgender, queer/questioning...) is? Als de persoon non-binair zou zijn?
- Wijzigt er iets als de persoon een andere culturele achtergrond zou hebben?
- Hoe kijk je naar dit gedrag indien de persoon (g)een beperking zou hebben?
- Stel dat je de rollen (pleger wordt slachtoffer en omgekeerd) zou omdraaien, blijft je beoordeling dan gelden?
- Verandert de leeftijd of functie van de betrokkenen of de context iets aan je beoordeling?

Reageren

Reageren op grensoverschrijdend gedrag doe je nadat je het gedrag inschatte. Hoe je reageert, hangt af van factoren als je professionele rol, je relatie tot diegene die over de grens gaat, afspraken binnen de werking, je eigen emoties, de emoties en het gedrag van de ander, ...

Deze reactiewijzer van www.grenswijs.be is een gesprekstool die structuur geeft aan je communicatie met de rechtstreekse betrokkenen. Deze is gebaseerd op het [PPLISSIT-model](#), de principes van het [zelfdeterminatiemodel](#) en motiverende gespreksvoering.

Doel: de persoon moet...	groen	geel	rood	zwart
...gedrag stoppen	Niet stoppen, maar eerder toestaan en bevestigen.	Stoppen of afleiden	Stoppen	
...taal hebben, kunnen spreken over	Gedrag benoemen			
...het eigen perspectief kunnen verwoorden	Gevoelens, gedachten, wensen, verlangens, vragen bevragen			
...weten welk gedrag oké is en waarom	Bevestigen en uitleggen waarom			
...weten welk gedrag niet oké is en waarom		Afspraken maken		
...een afspraak kennen over hoe hier verder mee zal worden omgegaan			Consequenties uitleggen	Consequenties uitleggen en uitvoeren Maatregelen nemen

			<p>Confronteer en verbied</p> <p>Toezicht verhogen</p> <p>Psycho-educatie, hulp of (herstel)bemiddeling aanbieden</p> <p>Doorverwijzen waar nodig</p> <p>Rapporteren</p>
...nazorg krijgen		Nazorgaanbod	

Reactiewijzer

Hieronder geven we meer informatie bij de verschillende reactiemogelijkheden van de reactiewijzer.

Gedrag benoemen

De eerste respons op het gedrag is altijd benoemen wat je zelf ziet of hoort. Daarmee giet je het gedrag in woorden. Dat is belangrijk omdat je zo de persoon taal geeft om over het gedrag te spreken.

Je toont dat dit een onderwerp van discussie of gesprek is en je verduidelijkt over welk gedrag of deel van het gedrag je praat.

Gevoelens, gedachten, wensen, verlangens bevragen

Probeer vanuit een nieuwsgierige en open basishouding het perspectief van de persoon te verkennen en moedig hem of haar aan om te delen wat hij of zij denkt over het gedrag. Hoe belangrijk is het gedrag, welke waarden of dromen zijn daarin vervat?

Het is belangrijk dat de vragen niet veroordelend of verbiedend overkomen, maar eerder reflecties zijn op wat dit gedrag oproept bij de persoon, bij jezelf of bij andere betrokkenen.

In deze fase maak je ook duidelijk wat jouw gevoelens en wensen zijn. Je geeft een zogenaamde ik-boodschap. Zolang je spreekt vanuit je eigen perspectief, moet je je niet verantwoorden. Je geeft aan dat er voor jou een grens wordt overschreden. Je geeft aan wat je voelt, wenst en denkt.

Als je empathisch denken bij anderen wil stimuleren, is het van belang dat je zelf empathisch reageert, dat je tegelijk eerlijk en niet veroordelend reageert op (seksueel) gedrag en dat je eerder verantwoordelijkheid dan schuld benadrukt.

Hierbij is het de bedoeling dat de persoon zelf zijn of haar gevoelens identificeert en communiceert en niet dat jij zegt wat de ander moet voelen en denken.

Bevestigen & uitleggen

Grensoverschrijdend gedrag is vaak verbonden met schuld en schaamte of met gevoelens van gêne en vernedering. Het normaliseren van (seksueel) gedrag, gevoelens en gedachten is meestal nodig.

Het is vaak een opluchting voor mensen om te horen dat een aantal aspecten van het gedrag 'normaal' en aanvaardbaar zijn. Ook bij grensoverschrijdend gedrag is het goed de aspecten te duiden die 'normaal' en begrijpelijk of aanvaardbaar zijn.

Het geven van informatie over de criteria kan ook voor de groene kleuren zinvol zijn. Dit heeft als doelstelling algemeen aanvaarde maatschappelijke waarden te expliciteren en taal te geven aan deze principes.

Begrenzen & uitleggen

Bij **gele kleur**-gedrag kan het nodig zijn te duiden welk aspect van het gedrag niet oké is volgens de criteria en waarom. Daarbij ga je in op het aspect van het gedrag en de criteria die van belang zijn. De bedoeling is hier de persoon te helpen om het criterium om te zetten in specifieke gedragsregels die voor hem of haar hanteerbaar zijn.

Bij een **rode en zwarte kleur** heb je te maken met gedrag dat herhaaldelijk is voorgekomen, of in belangrijker mate schadelijk kan zijn voor de betrokkenen. Prioriteit is om het gedrag te stoppen. In principe volg je hier ook alle stappen die bij de vorige vlaggen aan bod zijn gekomen. Aanvullend trek je een duidelijke grens door de persoon met het gedrag te confronteren en het gedrag duidelijk te begrenzen.

Ook hier treed je niet veroordelend op naar de persoon, maar leg je de nadruk op bespreekbaarheid, empathie en inzicht, zodat leren mogelijk wordt. Verbieden zonder uitleg of zonder de voorafgaande stappen is geen goed idee, omdat dan de kans vergroot dat de persoon geen vertrouwen meer heeft en in het geniep zal handelen.

Afspraken

Overleg met de persoon hoe men het gedrag kan aanpassen en wat daarvoor nodig is. Belangrijk is hier dat de persoon zelf oplossingen kan formuleren en dat je vervolgens kan helpen met keuzes maken en kleine stapjes zetten.

Consequenties uitleggen

Hier geef je aan wat de gevolgen zijn als het grensoverschrijdende gedrag blijft bestaan. De negatieve gevolgen voor de persoon, de negatieve gevolgen voor de omgeving, en de gunstigere gevolgen bij aanpassing en gedragsverandering. Houd hierbij zoveel mogelijk rekening met de wensen en grenzen van de persoon en zoek samen naar de persoonlijke relevantie van de gedragsverandering. Vermijd bemoeizucht, commentaar (ook non-verbaal) en te snel oplossingen of advies geven.

Laat de persoon zelf invloed hebben op de gestelde doelen qua timing, tempo, bereik... In deze fase kan je bespreken in hoeverre de persoon in staat is om autonoom te veranderen en in welke mate er begeleiding en monitoring nodig is.

Monitoring/toezicht

Monitoring betekent dat je het toezicht verhoogt om verder vervolg of bevestiging van het probleemgedrag te vermijden en te voorkomen, maar ook om mogelijke nieuwe slachtoffers te voorkomen.

Interne psycho-educatie, hulp of herstelbemiddeling aanbieden

Een persoon psycho-educatie en hulp aanbieden is soms nodig. Dat kan helpen:

- om stil te staan bij drijfveren en gewoontepatronen;
- om te reflecteren over de impact die gebeurtenissen hebben nagelaten of hebben veroorzaakt;
- om te oefenen met nieuw gedrag;
- omdat er nood is aan informatie of herhaling van adviezen en richtlijnen. Dan worden daar afspraken over gemaakt om op een later tijdstip verder in gesprek te gaan met een begeleider of hulpverlener.

Je kan hiervoor best doorverwijzen naar de juiste hulpverleningsinstanties.

Bij **herstelbemiddeling** biedt men slachtoffers en plegers van misdrijven en betrokkenen, alsook iedereen uit hun directe omgeving, de kans om in een vertrouwelijke sfeer met de ander in dialoog te gaan.

Een meerzijdig partijdig bemiddelaar schept een veilige ruimte om te spreken over de feiten en de gevolgen ervan. De bemiddelaar kiest geen partij voor de ene tegen de andere. Vanuit het principe 'meerzijdige partijdigheid' staat hij net open voor een veelheid aan verhalen en invalshoeken rond éénzelfde gebeuren en tracht deze met elkaar te verbinden.

Doorverwijzen naar externe hulp of bemiddeling

Als een intern aanbod onvoldoende aansluit, is doorverwijzing naar externe diensten belangrijk. Breng vooraf in kaart welke mogelijkheden er zijn en verwijs gericht door. Zie fiche Verwijslijst.

Doorverwijzen naar politie/justitie

Wanneer feiten van grensoverschrijdend gedrag strafrechtelijk gesanctioneerd worden, kan strafrechtelijk opgetreden worden. Zie fiche Doorverwijzing naar politie of justitie.

Maatregelen nemen: tuchtmaatregelen

Als het gaat om extreem schadelijk gedrag, kan het nodig zijn maatregelen te nemen om recidive te voorkomen. Dit kunnen tuchtmaatregelen zijn die ervoor moeten zorgen dat de

persoon niet opnieuw andere mensen of zichzelf tot slachtoffer maakt. Als sportfederatie kan je hiervoor samenwerken met het Vlaams Sporttribunaal. Zie fiche Doorverwijzing naar tucht.

Rapportage

Rapportage is zowel bij een **rode** als bij een **zwarte kleur** nodig. Dat maakt het mogelijk om therapeutische of juridische maatregelen in te roepen als dat nodig is. In functie van verwijzing is een heldere beschrijving van het gedrag van de persoon of andere betrokkenen nodig. Ook de verschillende stappen die gezet zijn in de aanpak worden genoteerd.

Je kan hiervoor gebruik maken van het rapportageformulier dat Sportieq heeft uitgewerkt.

Nazorg

In de nasleep van een incident is er vaak weinig aandacht voor de beleving en de gevolgen daarvan voor alle betrokkenen. Zo kunnen gevoelens van onveiligheid of onrecht lang blijven aanslepen en ervaren mensen nadelige gevolgen.

Hoe beter de organisatie de nazorg organiseert, hoe minder herhaling van dezelfde soort incidenten. Ook de transparantie over hoe het incident is opgevolgd, zorgt voor een gevoel van veiligheid en vertrouwen in de organisatie.

FICHE 10: HERSTELGERICHT GESPREK

Wat?

Een herstelgericht gesprek heeft als doel om de communicatie tussen twee partijen te bevorderen en een niet-sanctionerend akkoord tussen partijen te vinden.

Waarom?

Bij milde situaties van grensoverschrijdend gedrag raden we aan om eerder een oplossingsgerichte aanpak te hanteren dan een sanctionerende aanpak. Door te luisteren naar de verschillende partijen en de verwachtingen van elkaar te benoemen, kunnen er afspraken gemaakt worden zonder een sanctie op te leggen. We bespreken twee vormen van herstelgerichte gesprekken die jij als API (eventueel) zou kunnen voeren: één-op-één gesprek en herstelgesprek.

Eén-op-één gesprek

Bij een één-op-één gesprek pendel jij als tussenpersoon heen en weer tussen beide partijen. Je kan een boodschap overbrengen of vragen stellen zonder dat een rechtstreekse confrontatie nodig is. Soms is dit de enige mogelijkheid, soms kan dat een opstap zijn naar een rechtstreeks gesprek tussen beide partijen. Voorwaarden voor een één-op-één gesprek:

- Het gaat om een milde situatie van grensoverschrijdend gedrag.
- Alle betrokkenen moeten akkoord zijn.
- Als API moet jij je vaardig genoeg voelen om een gesprek te leiden. Zelfreflectie over jouw eigen vaardigheden is van groot belang. Indien je liever een externe persoon dit gesprek laat voeren, kan je contact opnemen met een moderator.

Stap 1: Gesprek met de melder (en eventueel slachtoffer)

Je start altijd met het bespreken van de situatie met de melder en het slachtoffer. Je kan de melder voorstellen om met de andere partij te praten als je denkt dat dit een positieve impact kan hebben. Overloop volgende vragen met de melder:

- Mag ik met X spreken om aan te geven dat ik wil dat het gedrag stopt?
- Wat mag ik vertellen over jouw melding?
- Ik vertel wat we hebben afgesproken en koppel daarna met jou terug.

Stap 2: Gesprek met de tegenpartij

Vervolgens kan er een gesprek plaatsvinden met de tegenpartij. In dit gesprek kan jij volgende zaken zeggen.

- Ik zie/verneem dat... is gebeurd.
 - Maak het zo concreet mogelijk.
 - Blijf zo dicht mogelijk bij de feiten.
 - Maak geen interpretatie.
- Ik begrijp dat je dit waarschijnlijk niet kwetsend bedoeld hebt.
- Ik zou graag willen dat het stopt. Wat kan jij hiervoor doen?
- Ik zal dit samen met jou (en iemand binnen de club) opnemen en later bespreken.

Aandachtspunten:

- Deel enkel de zaken mee die afgesproken waren met de melder/slachtoffer.
- Eindig met duidelijke afspraken en een opvolgingsgesprek.
- Koppel terug over de gemaakte afspraken aan de melder.

Afhankelijk van de verwachtingen van beide partijen kan het zijn dat je dit één à twee keren zal moeten herhalen.

Herstelgesprek

Bij een herstelgesprek breng je alle betrokkenen samen. Dit wil zeggen dat zowel de melder (en eventueel slachtoffer) als de tegenpartij samen in gesprek gaan. Hou rekening met weerstand, vandaar dat het belangrijk is dat alle betrokkenen instemmen met het gesprek.

Voorwaarden voor een herstelgesprek:

- Het gaat over een milde situatie van grensoverschrijdend gedrag.
- Alle betrokkenen moeten akkoord zijn en eventuele verschillen in leeftijd, ontwikkeling of status mogen een open gesprek niet in de weg staan.
- Alle betrokkenen moeten de intentie hebben om naar een herstel toe te werken. Als je merkt dat ze alleen de confrontatie willen opzoeken of hun gelijk willen halen tegenover jou of een andere partij, heeft dit gesprek geen zin.
- Als API moet jij je vaardig genoeg voelen om een gesprek te leiden. Zelfreflectie over jouw eigen vaardigheden is van groot belang. Indien je liever een externe persoon dit gesprek laat voeren, kan je contact opnemen met een moderator.

Stap 1: gesprek met de melder

Je start altijd met het bespreken van de situatie met de melder en (eventueel) het slachtoffer, voor meer informatie over hoe je dit gesprek moet leiden neem je fiche 1, 2 en 3 door. Eenmaal je de situatie in kaart hebt gebracht en het gaat over een milde vorm van grensoverschrijdend gedrag kan je een herstelgesprek aan de melder voorstellen.

Stap 2: nodig de tegenpartij uit

Vervolgens kan je de tegenpartij uitnodigen voor een herstelgesprek. De tegenpartij heeft het recht om hier niet op in te gaan.

Stap 3: herstelgesprek

Start het gesprek met algemene afspraken:

- We spreken op een respectvolle wijze met elkaar en over elkaar
- We laten de andere uitspreken
- Iedereen is vrij om het gesprek vroegtijdig te stoppen (voer geen dwang uit)
- Geef mee waarom jullie hier vandaag samen zitten
 - We zitten hier vandaag samen omdat – benoem waar het om gaat – gebeurd is.
 - De bedoeling van het gesprek is om de schade en de verstoorde relatie tussen jullie te herstellen.

Stel aan iedereen om de beurt de volgende vragen:

- Wat is er gebeurd?
- Hoe voel je je daarbij?
- Wat had jij anders kunnen doen?
- Wat verwacht jij van ... ?
- Hoe zijn jullie van plan om verder met elkaar om te gaan?
- Wat ga jij doen?

De vragen mogen meerdere malen aanbod komen of in een andere volgorde, maar het doel is dat ze allemaal aanbod komen.

Extra aandachtspunten:

- Voer geen herstelgesprek uit wanneer er sprake is van grensoverschrijdend gedrag tussen een minderjarige en meerderjarige. Verkies dan het één-op-één gesprek.
- Onderbreek het gesprek wanneer de emoties de bovenhand nemen. Las een pauze in of herhaal de algemene afspraken.
- Plan een afrondingsgesprek en opvolgingsgesprek met beide partijen apart in.

FICHE 11: CRISISCOMMUNICATIE

Wat?

Wanneer een organisatie geconfronteerd wordt met een incident, is communicatie zeer belangrijk. Wat communiceer je best wel en wat niet, en hoe kan je in alle rust preventief een goede strategie uitwerken die rekening houdt met alle betrokkenen en belangen?

Waarom?

Op het moment dat zich een incident voordoet, zijn alle ogen gericht op de organisatie en trekken mensen conclusies op basis van wat ze weten. Dus hoe je communiceert is heel belangrijk. Foute communicatie kan schade berokkenen aan de betrokkenen, maar ook aan het imago van de club en het vertrouwen van leden.

Crisiscommunicatie

- **Neem zelf de regie in handen en bewaak volgende essentiële zaken**
 - Speel snel op de bal en probeer roddel te vermijden, corrigeer foute communicatie
 - Bewaak de privacy van alle betrokkenen: geef geen namen, details of data
 - Contacteer zelf de medewerkers, de leden en desnoods de pers met een communicatieboodschap
 - Coördineer de communicatie, liefst gebeurt dit door één persoon
 - Hou rekening met sociale media als kanaal
 - Geef voorrang aan interne communicatie: medewerkers worden best eerst geïnformeerd
 - Spreek af wat wel en wat niet kan worden medegedeeld, benadruk het belang van vertrouwelijkheid voor alle betrokkenen
 - Communiceer ook wat de club onderneemt om het probleem te onderzoeken en aan te pakken
 - Geef aan waar medewerkers terecht kunnen met vragen of suggesties.
 - Spreek af waar leden terecht kunnen met vragen

- **Bereid je communicatiestrategie vooraf voor**
 - Ga na hoe je een soort ‘crisisberaad’ kan organiseren indien zich een incident voordoet. Wie moet daarbij zijn, waar en wanneer, hoe kan je elkaar vinden?
 - Duid een woordvoerder aan, geef die een vorm van mediatraining
 - Bekijk vooraf hoe een persbericht er moet uitzien
 - Bekijk de strategie voor interne en externe communicatie: hoe pak je dit aan bij incidenten
 - Breng in kaart met wie je allemaal dient te communiceren: sporters, ouders, clubmedewerkers, federatie/sportdienst, pers, ...
 - Spreek af met bestuur, club-API en federatie-/sportdienst-API wie welke rol kan spelen in de communicatie bij een incident
 - Bekijk vooraf welke communicatiekanalen je kan en wil gebruiken
 - Informeer je goed over je discretieplicht, en hoe je daarmee kan omgaan in crisissituaties
 - Denk goed na over taalgebruik. Vermijd het woord ‘pleger’ en ‘slachtoffer’ zoveel mogelijk, er hangt stigma aan die woorden. Hou je boodschap ook voorwaardelijk (vermeende feiten, vermoedelijke betrokkenen...)

- **Evalueer de communicatie bij eerdere incidenten**
 - Hoe was de interne communicatie: timing, toon, inhoud (gevoelige informatie), effect, kanaal...
 - Hoe was de externe communicatie?
 - Wat zijn aandachtspunten?

Specifieke tips voor communiceren in een situatie van grensoverschrijdend gedrag

1) Communicatie met betrokkenen

- Overleg onmiddellijk welke boodschap je moet brengen.
- Zet de feiten op papier als houvast en vergeet praktische info niet.
 - Vertel kort wat er gebeurd is. Welke stappen werden er al genomen?
 - Maak ouders niet onnodig ongerust als je geen zekerheid hebt.

- Ziekenhuisopname? Vertel waar. Vraag of je aanwezigheid gewenst is, indien haalbaar.
 - Zo niet, spreek af om later contact op te nemen.
- Communiceer pas opnieuw wanneer er nieuwe info is.
- Geef open informatie. Gebruik eenvoudige taal, geen vakjargon.
- Betrokkenheid tonen, maar emoties onder controle houden. Blijf rustig en blijf bij de feiten.
- Respect voor de privacy.
- Informeer directe betrokkenen EERST:
 - in de eerste plaats de ouders van het slachtoffer
 - de medewerkers en het organiserend bestuur
 - de ouders van de andere kinderen
 - andere
- Herhaal belangrijke gegevens op het einde van het gesprek (vb. contactinformatie, externe hulpverlening, ...)

2) Communicatie met media

Journalisten/media te woord staan:

- Doe dit alleen als je dat zelf écht wil. Je bent nooit verplicht.
- Laat je begeleiden hierin door bv. de woordvoerder/communicatieverantwoordelijke van de sportfederatie/-dienst.
- Laat je niet onder druk zetten: je kan hun vragen noteren en later zelf opnieuw contact opnemen om deze te beantwoorden.
- Blijf rustig bij kritiek of beschuldigingen. Ga er niet op in, maar blijf bij jouw versie van de feiten.
- Laat geen fotograaf of cameraploeg binnen. Dit om de privacy van alle betrokkenen te beschermen.
- Bereid ALTIJD voor:

Zorg dat minstens één persoon die het woord voert altijd bereikbaar is voor de betrokkenen tijdens en de eerste dagen na de crisis. Neem zelf het initiatief om opnieuw met hen te communiceren als je over nieuwe informatie beschikt.

- Evalueer na de crisis samen je crisiscommunicatieplan.

De boodschap:

- Denk vooraf goed na over de boodschap die je zal brengen.
- Weet dat journalisten meestal een antwoord willen op volgende vragen: Wie? Wat? Waar? Wanneer? Waarom of waardoor? Hoe? Hoe lang? Wat zijn de gevolgen? Welke maatregelen werden genomen?
- Als je het antwoord op een vraag niet kent, zeg dat dan ook.
- Herhaal altijd dezelfde boodschap als je verschillende keren moet communiceren.
- Beperk je altijd tot de feiten. Geef geen informatie aan de pers die je nog niet gecommuniceerd hebt aan de betrokkenen.
- Wees eerlijk over de aard en de omvang van de crisis.
- Zeg welke maatregelen je genomen hebt om met de crisis om te gaan.

Aandachtspunten bij crisiscommunicatie

- Hou rekening met alle betrokkenen en belangen
- Een slachtoffer wil erkend worden en gehoord, maar wil tegelijk zijn of haar privacy gerespecteerd zien. Geef dus nooit details over de vermeende feiten.
- Een vermeende pleger heeft recht op verdediging en zijn of haar schuld is pas een feit nadat er een bekentenis is of een uitspraak. Dus ook het recht op privacy en het recht op verdediging mag niet worden geschonden.
- Medewerkers zijn mee betrokken partij, ze worden aangesproken door leden en moeten dus weten wat de feiten zijn, opnieuw hier zonder in detail te gaan. Timing is heel belangrijk, medewerkers worden best gebriefd voor er geruchten de ronde beginnen doen. Spreek ook duidelijk af met hen welke info ze mogen delen als er vragen komen van leden.
- Derden willen graag weten wat er aan de hand is, dus hebben nood aan informatie. Ze zullen op basis van de communicatie het vertrouwen in de club behouden of verliezen.

- Ouders hebben vaak eigen communicatiecircuits en wat daar wordt verteld ontsnapt vaak aan de controle van de club. Ouders zijn vooral bezorgd en voelen zich verantwoordelijk voor hun kinderen, en zullen soms wantrouwig kijken naar wat de club onderneemt.

Valkuilen

- **Ontkennen of minimaliseren van de feiten:** zeggen dat er voorlopig geen bewijs bestaat of dat het over een eenmalig incident gaat, wekt de indruk dat de club de feiten onder de mat zal vegen.
- **De verantwoordelijkheid bij personen leggen:** niet de club kan hier iets aan doen, maar betrokkenen hebben zich niet gehouden aan regels. Dit komt over als het afschuiven van de verantwoordelijkheid.
- **Defensief reageren:** indien de club een onderzoek instelt, kan er bij de medewerkers een defensieve reactie optreden en zullen mensen zich gaan indekken. Zo kan men bijvoorbeeld informatie achterhouden, het onderzoek boycotten, enzovoort.
- **Partij kiezen:** mensen zijn geneigd steun te geven aan partijen in een conflict. Als je niet oplet, zit je binnen de kortste keren met 'kampen', met 'believers' en 'non-believers'.

3 niveaus in het beleid

Het **kwaliteitsbeleid** beschrijft hoe mensen in een sportorganisatie met elkaar moeten omgaan op vlak van integriteit en hoe die gewenste omgangsvormen worden verankerd in de dagelijkse werking. Bijvoorbeeld afspraken rond aanrakingen, gebruik van kleedkamers, omgangsvormen op en naast het veld... Het kwaliteitsbeleid is de basis - de andere onderdelen steunen daarop. Vaak maakt een organisatie pas een beleid naar aanleiding van een incident. Het gevaar is dan groot dat gefocust wordt op een preventiebeleid en geen aanknopingspunten geboden worden voor een positieve omgangsvormen (teamspirit, high five, steunende gebaren..).

Reflectie: Welke kwaliteitsaspecten van seksuele, psychische en lichamelijke integriteit komen aan bod in het beleid van jouw sportorganisatie? Geef een paar voorbeelden.

Een **preventiebeleid** bouwt verder op dit kwaliteitsbeleid, maar gaat dieper in op het vermijden van risico's. Welke risico's komen vaak voor en wat is er nodig om deze te beperken. Er zijn bijvoorbeeld klachten over gebrek aan privacy in de kleedkamers: hoe gaan we hier aan de slag zodat er zich geen incidenten kunnen voordoen?

Reflectie: Zijn er specifieke aandachtspunten in het beleid van jouw sportorganisatie rond preventie van grensoverschrijdend gedrag. Is er aandacht voor bepaalde risicofactoren op fysiek, psychisch en seksueel vlak? Welke?

Een **reactiebeleid** bouwt verder op het preventiebeleid en bepaalt hoe je als organisatie met een incident omgaat. Zo zijn er belangrijke stappen te zetten in het opvangen van de betrokkenen bij een incident (bijvoorbeeld een situatie van gluren), is het goed om op voorhand al te bepalen welke sancties mogelijk zijn tegenover wie in de fout gaat en geeft een incident informatie over waar eventueel een aanpassing moet gebeuren in de bestaande afspraken, regels, organisatie enzovoort.

Is er aandacht voor het opvolgen van incidenten i.v.m. fysieke, psychische en seksuele integriteit in jouw sportorganisatie? Welke stappen zet je bij incidenten?

Structureel tot individueel

Om een effectief beleid uit te werken op alle drie de niveaus, is het belangrijk om rekening te houden met zowel risico- als beschermende factoren en strategieën te ontwikkelen om de risicofactoren zoveel mogelijk te neutraliseren of hierop te anticiperen.

- **Individuele factoren** zoals kennis, opvattingen, attitudes, motieven, verwachtingen, vaardigheden, emoties, bereidheid tot verandering, vertrouwen of wantrouwen, tijd, ...
- **Interpersoonlijke factoren** zoals macht en positie, sociale steun en vertrouwen, draagvlak, betrokkenheid, gedeelde kennis en normen, sociaal netwerk, communicatieniveau, ...
- **Gemeenschapsfactoren** zoals stigma en vooroordelen, groepsdruk, sociale en culturele normen, de positie van opiniemakers, mate van machisme, seksisme, homofobie, racisme...
- **Institutionele factoren** zoals subsidies, competenties van begeleiders en bestuur, werking van de politionele en justitiële diensten, aanwezigheid en kwaliteit van hulpverlening, ...
- **Structurele factoren** zoals toegang tot club en andere diensten, politieke context, armoede, uitsluiting, gendergelijkheid in besturen, wetgeving, criminalisering, algemeen beleid...

Noem een aantal factoren die in je sportorganisatie een rol spelen in goede of slechte zin (als risicofactor of als beschermingsfactor)

Een beleidsmatrix en checklist

	Zorg/educatie	Afspraken/ accommodatie	Deskundigheid	Communicatie
Reactie	Zorg en opvang na een incident Informatie waar kan men terecht	Hoe reageren bij incidenten, Een veilige plek	Omgaan met meldingen en incidenten	Correct communiceren met alle betrokkenen na een incident Discretie
Preventie	Informatie over risicofactoren en hoe men zichzelf kan beschermen	Toezicht Afspraken en omgangsvormen Gedragscode Aandacht voor privacy	Alert zijn op signalen Klachten serieus nemen en bespreekbaar maken Gedragscode	Communicatie over voorzorgsmaatregelen en risico's
Kwaliteit	Zorg voor welzijn en gezondheid Educatie en informatie over fysieke, psychische en seksuele integriteit	Afspraken en omgangsvormen Kwaliteitsnormen accommodatie	Het respectvol omgaan met fysieke, psychische en seksuele integriteit van zichzelf en van anderen stimuleren en uitdragen	Bespreekbaarheid van fysieke, psychische en seksuele integriteit garanderen

Opdracht bij de tabel:

**Omcirkel rood: daar is te weinig aandacht voor*

**Omcirkel geel: er is aandacht, maar er is ruimte voor verbetering*

**Omcirkel groen: dit gaat goed*

**Deel een 'good practice'*

FICHE 13: SPORTIEQ

Wat?

Sportieq is een door de Vlaamse Minister van Sport erkende organisatie voor beleidsondersteuning en praktijkontwikkeling op het gebied van ethisch sporten. Sportieq informeert, stimuleert en ondersteunt de Vlaamse sportsector om actief te investeren in ethische en gezonde thema's die belangrijk zijn bij een kwaliteitsvolle sportbeoefening. Het thema grensoverschrijdend gedrag is daarbij één van de prioritaire thema's.

Waarom?

Aan ethisch sporten werken is niet eenvoudig. Bovendien is de problematiek rond grensoverschrijdend gedrag complex. Daarom is de nood er vanuit de sportsector om meer ondersteuning te bieden.

Wat biedt Sportieq?

- Individuele **maatbegeleiding** voor federaties, sportdiensten en koepelsportorganisaties specifiek inzake **integriteitsbeleid**.
- **API's** binnen sportfederaties, sportdiensten en sportclubs **opleiden, ondersteunen** via een API-opleiding, handleiding en het faciliteren van onderlinge kennisdeling.
- Als backoffice fungeren voor API's op sectorniveau bij **cases** inzake integriteit (federaties, sportdiensten, koepelsportorganisaties).
- Een structureel **opvolgingssysteem** voor cases ontwikkelen en uitrollen via de opgeleide API's op sectorniveau.
- **Sectoroverschrijdende initiatieven** opvolgen en ondersteunen vanuit sport.
- **Internationale initiatieven** opvolgen en ondersteunen vanuit Vlaanderen.
- **Vormingsaanbod** optimaliseren en aanbieden/uitbreiden voor relevante doelgroepen.

Wat biedt Sportieq niet?

- Sportieq zal echter geen **hulpverlening** of **slachtofferhulp** aanbieden. Hiervoor verwijzen we door naar bestaande professionele instanties vanuit welzijn.
- Verder zal Sportieq zich niet profileren als **meldpunt of hulplijn** rechtstreeks voor **clubs**. Hiervoor rekenen we op een netwerk van API's in de sector op federatieniveau of de bestaande meldpunten/hulplijnen vanuit welzijn.

Contact

www.sportieq.be

info@sportieq.be

[09 243 11 36](tel:092431136)

FICHE 14: REGISTRATIE EN RAPPORTERING

Wat?

Een case opvolgen rond grensoverschrijdend gedrag is niet eenvoudig. Je moet zorgvuldig en correct te werk gaan. Daarom is het van belang om notities bij te houden van de ondernomen stappen. In een registratieformulier kunnen verschillende zaken opgenomen worden: gegevens melder, slachtoffer, omschrijving, advies, verdere afspraken,...

Waarom?

Om een paar redenen is het goed meldingen te registreren:

- *Om als API de case zelf goed te kunnen opvolgen, de contactgegevens te hebben, gestructureerd te werk te gaan...
- *Om (met toestemming van het slachtoffer, al dan niet geanonimiseerd) de case te kunnen voorleggen aan de verantwoordelijken (bestuur club/federatie...).
- *Om jaarlijks de belangrijkste info van alle cases door te geven, zodat er een totaalbeeld kan gevormd worden van de problematiek.

Notities maken en rapporteren

Het is aan te raden om tijdens de behandeling van de case/melding het handelingsprotocol te volgen en per stap extra notities bij te houden voor eigen gebruik. Let op de discretieplicht, dus behandel deze notities met aandacht voor de privacy van alle betrokkenen. Je vindt hieronder een voorbeeld van een **registratieformulier** dat je voor elke case/melding kan gebruiken om persoonlijke notities bij te houden.

Sportieq heeft ook een **rapporteringsformulier** dat beknopt en anoniem is. Het verzamelt algemene gegevens, die je kan gebruiken om te rapporteren over het aantal en de aard van de behandelde cases, aan het bestuur, de overheid of een algemene vergadering.

Hou deze twee documenten gescheiden: in het registratieformulier verzamel je zo veel mogelijk gegevens om jouw werk als API te kunnen doen. Gedetailleerd en persoonlijk. Dus die bescherm je met de hoogst mogelijke discretie. In het rapporteringsformulier verzamel je algemene en anonieme gegevens, waarmee je verslag kan uitbrengen over je werk als API, zonder daarbij inhoudelijk details of persoonsgegevens te delen.

De voorbeelden van beide formulieren vind je hieronder. Na de API-opleiding ontvang je ook de aparte Office-bestanden. Deze kan je ook altijd opvragen bij Sportieq via info@sportieq.be.

Voorbeeld registratieformulier

MELDING ... OP .../.../...
GEGEVENS MELDER
<p><u>Naam:</u></p> <p><u>E-mail:</u></p> <p><u>Telefoon:</u></p> <p><u>Functie/betrokkenheid:</u> ☐ Atleet ☐ Trainer ☐ Bestuurder ☐ Jurylid ☐ Ouder ☐ Supporter ☐ Andere:</p>
GEGEVENS BETROKKEN CLUB/ SPORTORGANISATIE
<p><u>Naam club/sportorganisatie:</u></p> <p><u>Naam club-API / Bestuurder / verantwoordelijke:</u></p> <p><u>E-mailadres:</u></p> <p><u>Telefoon:</u></p>
BESCHRIJVING VAN HET PROBLEEM OF VRAAG
<p><u>Datum/Periode:</u></p> <p><u>Plaats/ context:</u></p> <p><u>Betrokkenen:</u> (noteer naam, leeftijd, functie. Ga na of er meerdere slachtoffers of plegers zijn)</p> <p><u>Korte omschrijving situatie (uitgebreide nota's onderaan dit document):</u></p>

Herhaling: ja nee

Indien ja, omschrijf eerdere incident kort (wie, wat, waar, wanneer, ondernomen acties):

INSCHATTING ERNST

Persoonlijke ernstinschatting API: Groen Geel Rood Zwart

Bepalende elementen voor deze inschatting:

Criteria Grenswijs: toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, ontwikkeling, context, impact

Meeweefactoren: mate van intimiteit, signalen slachtoffer, herhaling/duur, besef

ADVIES

Advies opgebouwd samen met

- Club Federatie Sportdienst 1712 Sportieq
- Andere:...

Advies doorgegeven aan (*persoon x*) op (*datum y*):

Algemene omschrijving van het advies:

RESULTAAT ADVIES

Het advies & de ondersteuning leidde tot:

- Geen verdere stappen (op vraag van slachtoffer, omdat het niet nodig was...)
- Interne stappen (binnen organisatie, bemiddeling tussen betrokkenen, preventieve schorsing, maatregelen...)
- Doorverwijzing naar hulpverlening
- Melding bij politie door slachtoffer/betrokkene
- Melding bij politie door club
- Melding bij tuchtrecht
- Andere:

NAZORG

Afspraken en opvolging na het overmaken van bovenstaand advies:

REFLECTIE

Wat ging vlot, wat moeilijker, welke steun gekregen, met wie samengewerkt, welke weerstanden, mogelijke verbeteracties beleid...

Voorbeeld rapportageformulier

Ter info: je kan de Excel opvragen via info@sportieq.be

1. DATA MELDING						
Casnummer	Ontvankelijk	Start van incident	Datum melding	Dossier afgesloten	Melder(s)*	Gecontacteerd via*
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						

2. OVER DE MELDING								
Type*	Concrete vormen*	Duurtijd incident	Herhaling?	Acuut?	Sportniveau*	Context incident*	Gevolgen betrokkenen*	Ernst (eigen inschatting API)

3. BETROKKENEN								
Eén of meerdere betrokkenen/plegers	Geslacht van (vermeende) pleger(s)*	Leeftijd van (vermeende) pleger(s) op tijdstip van incident*	Rol van (vermeende) pleger(s) in sport*	Eén of meerdere betrokkenen/slachtoffers	Geslacht van slachtoffer(s)*	Leeftijd van slachtoffer(s) op tijdstip van incident*	Rol van slachtoffer(s) in sport*	Getuigen/omstaanders?

FICHE 15: JURIDISCHE BEGRIPPEN EN ACHTERGRONDINFORMATIE

Juridisch en regelgevend kader

Strafrecht

Stalking (“belaging”): art. 442bis SW en art. 442ter SW

Art. 442bis *Hij die een persoon heeft belaagd terwijl hij wist of had moeten weten dat hij door zijn gedrag de rust van die bewuste persoon ernstig zou verstoren, wordt gestraft met gevangenisstraf van vijftien dagen tot twee jaar en met geldboete van vijftig euro tot driehonderd euro of met een van die straffen alleen.*

Ingeval de feiten bedoeld in het eerste lid worden gepleegd ten nadele van een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid, duidelijk was of de dader bekend was, wordt de minimumstraf voorzien in het eerste lid verdubbeld.

Art. 442ter *In de gevallen bepaald in artikel 442bis kan het minimum van de bij dit artikel bepaalde correctionele straffen worden verdubbeld, wanneer een van de drijfveren van het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn nationaliteit, zijn geslacht, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd, zijn fortuin, zijn geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, zijn taal, zijn politieke overtuiging, zijn syndicale overtuiging, een fysieke of genetische eigenschap of zijn sociale afkomst.*

Misdrijven tegen de seksuele integriteit, het seksuele zelfbeschikkingsrecht en de goede zeden (vernieuwd seksueel strafrecht)

- **Algemeen**

Bij Wet van 21 maart 2022 werd het seksueel strafrecht grondig hervormd. Deze wet trad in voege op 01.06.2022. Het toestemmingsconcept staat centraal bij aantasting van de seksuele integriteit, voyeurisme, niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud en verkrachting (**art. 417/5 SW**).

De toestemming in het kader van seksuele zelfbeschikking veronderstelt een vrije wil.

Er is een veronderstelde afwezigheid van vrije wil indien de seksuele handeling:

- wordt gepleegd door gebruik te maken van de kwetsbare toestand van het slachtoffer ten gevolge van o.m. angst, invloed van alcohol, drugs of andere substantie met soortgelijke uitwerking, ziekte of handicapsituatie;
- het gevolg is van bedreiging, fysiek/psychisch geweld, dwang, verrassing, list, andere strafbare gedraging;
- wordt gepleegd ten nadele van een bewusteloos of slapend slachtoffer.

De toestemming is niet af te leiden uit de afwezigheid van verweer en is daarenboven intrekbaar.

De seksuele meerderjarigheid (**art. 417/6 SW**) werd wettelijk uitgewerkt op grond van een trapsgewijze zelfbeschikking:

- algemeen op 16 jaar,
- uitzondering voor de jongeren van 14-16 jaar indien het leeftijdsverschil met de andere persoon niet meer is dan 3 jaar,
- geen misdrijf tussen minderjarigen +14 jaar zelfs bij onderling groter leeftijdsverschil dan 3 jaar. Dit leidt evenwel tot absurde situaties (bij leeftijdsverschil groter dan 3 jaar):
 - $14 + 17,5 = \text{ok}$
 - $14,5 + 18 = \text{niet meer ok}$
- bescherming tot 18 jaar: minderjarigen kunnen nooit uit vrije wil toestemmen in seksueel handelen:
 - met iemand die vanuit gezins- of samenwoningscontext een gezagspositie over minderjarige heeft;
 - bij gebruikmaking van een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed t.a.v. de minderjarige
 - dat in hoofde van anderen een misdrijf uitmaakt in de sfeer van ontucht of prostitutie van minderjarigen (zie verder)

- ***Aantasting van de seksuele integriteit, voyeurisme, niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud en verkrachting***

Aantasting v/d seksuele integriteit (i.p.v. het vroegere ‘aanranding van de eerbaarheid’) (art. 417/7 SW):

- *het stellen van een seksuele handeling op een persoon die daar niet in toestemt (al/niet met behulp van een derde persoon die daar niet in toestemt)*
- *dan wel het laten stellen van een seksuele handeling door een persoon die daar niet in toestemt het*
- *zodra er een begin van uitvoering is*

Voyeurisme (art. 417/8 SW)

- *Het (doen) observeren of een beeld- of geluidsopname (doen) maken van een persoon*
- *rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel*
- *zonder toestemming of buiten medeweten van die persoon*
- *terwijl de persoon ontbloot is of een expliciete seksuele daad stelt:*
 - *‘ontbloot’ (upskirting): een persoon die zonder toestemming of buiten zijn medeweten een deel van zijn lichaam toont dat verhuld zou zijn gebleven bij de wetenschap van een observatie of beeld- of geluidsopname*
- *terwijl de persoon zich in omstandigheden bevindt, waarin hij redelijkerwijs mag verwachten beschut te zijn voor ongewenste blikken*
- *zodra er een begin van uitvoering is.*

Niet-consensuele verspreiding seksueel getinte inhoud (art. 417/9 SW) + verzaamd misdrijf indien kwaadwillig opzet/winstbejag (art. 417/10 SW)

- *het toegankelijk maken of verspreiden van,*
- *visuele of geluidsinhoud van ontblote persoon of van een persoon die expliciete seksuele daad stelt,*
- *zonder diens toestemming of buiten diens medeweten, ook al heeft deze ingestemd met het maken ervan,*
- *zodra begin van uitvoering.*

Er is geen misdrijf in geval van eigen beelden/primaire sexting onder minderjarigen +16 jaar (art. 417/49 SW), zijnde minderjarigen +16 jaar die met wederzijdse toestemming zelf seksuele beelden en opnames maken en deze zelf gemaakte seksuele beelden en opnames onderling delen en in bezit houden.

Verkrachting (art. 417/11 SW)

- *elke gestelde daad die bestaat of mede bestaat uit een seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook,*
- *gepleegd op een persoon of met behulp van een persoon die daar niet in toestemt.*

Valt ook onder verkrachting: gedwongen zelfpenetratie slachtoffer

*Er kunnen **verzwarende omstandigheden** worden gekoppeld aan de hogervermelde misdrijven, in welk geval wordt gesproken van ‘verzwaarde misdrijven’ wanneer deze misdrijven worden gepleegd:*

- *op een minderjarige -16 jaar (art. 417/16 SW)*
- *op een minderjarige +16 jaar (art. 417/17 SW)*
- *vanuit discriminerende drijfveer (art. 417/20 SW), zoals haat, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, nationaliteit, geslacht, zwangerschap, bevalling, ouderschap, geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie, seksekenmerken, burgerlijke staat, geboorte, leeftijd, vermogen, geloof of levensbeschouwing, gezondheidstoestand, handicap, taal, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst en positie, ongeacht of dit kenmerk daadwerkelijk aanwezig is of slechts vermeend is door de dader*
- *door persoon die zich in gezags- of vertrouwenspositie bevindt ten aanzien van het slachtoffer (art. 417/21 SW)*

*Daarnaast zijn er een reeks ‘**verzwarende factoren**’ waarmee rechter rekening houdt bij de **straftoemeting** (art. 417/23 SW), wanneer deze misdrijven worden gepleegd:*

- *op een minderjarige -10 jaar*
- *op een minderjarige -16 jaar, en voorafgegaan door grooming (zie verder)*

- **Seksuele uitbuiting van minderjarigen**

Grooming: het benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden (art. 417/24 SW) is:

- het aan een minderjarige een voorstel tot ontmoeting doen, op welke manier dan ook,
- met het oogmerk om een misdrijf te plegen bedoeld in hoofdstuk I/1 SW (zijnde aantasting van de seksuele integriteit, voyeurisme, niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud en verkrachting),
- voor zover dit voorstel is gevolgd door materiële handelingen die tot een dergelijke ontmoeting kunnen leiden.

Daarnaast zijn er een reeks misdrijven opgenomen in het Strafwetboek omtrent de **seksuele uitbuiting van minderjarigen met het oog op prostitutie** (arts. 417/25 – 417/42 SW),

waaronder:

- het bewegen van een minderjarige (-/+16 jaar) tot het plegen van ontucht of prostitutie,
- het werven van een minderjarige (-/+16 jaar) voor ontucht of prostitutie,
- de exploitatie van ontucht of prostitutie van minderjarige (-/+16 jaar).

Beelden van seksueel misbruik van minderjarigen (i.p.v. het vroegere ‘kinderporno’) (arts. 417/43 – 417/49 SW)

- ‘beelden’: inclusief voorgestelde minderjarigen en virtuele kindporno,
- strafbaar: vervaardigen of verspreiden – bezitten en verwerven – zich toegang verschaffen tot,
- geen misdrijf ingeval van eigen beelden/primaire sexting onder minderjarigen +16 (art. 417/49 SW). Minderjarigen +16 met wederzijdse toestemming die zelf seksuele beelden en opnames maken en deze zelf gemaakte seksuele beelden en opnames onderling delen en in bezit houden.

Daarnaast voorziet de Wet opnieuw een reeks ‘**verzwarende factoren**’ waarmee de rechter rekening houdt bij de **straftoemeting** (art. 417/50 SW), wanneer deze misdrijven worden gepleegd:

- vanuit discriminerende drijfveer t.a.v. een slachtoffer of iemand waarmee slachtoffer (vermeende) band heeft, zoals haat, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, nationaliteit, geslacht, zwangerschap, bevalling, ouderschap, geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie, seksekenmerken, burgerlijke staat, geboorte, leeftijd, vermogen, geloof of levensbeschouwing, gezondheidstoestand, handicap, taal, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, fysieke of genetische

eigenschap of sociale afkomst en positie, ongeacht of dit kenmerk daadwerkelijk aanwezig is of slechts vermeend is door de dader,

- *door een persoon die zich in gezags-, vertrouwens- of invloedspositie bevindt ten aanzien van de minderjarige,*
- *op een minderjarige -10 jaar,*
- *op een minderjarige -16 jaar, en voorafgegaan door grooming.*

- **Openbare zedenschennis**

Vervaardigen of verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard (art. 417/51 SW) + **verzwaard misdrijf** indien gepleegd tegenover een minderjarige of persoon in kwetsbare toestand (art. 417/52 SW)

‘extreme inhoud’: van aard om bij een normaal en redelijk persoon traumatiserende of andere psychisch schadelijke gevolgen teweeg te brengen

Exhibitionisme (art. 417/53 SW) + **verzwaard misdrijf** indien in aanwezigheid van minderjarige of persoon in kwetsbare toestand (art. 417/54 SW).

Het opdringen aan andermans zicht van de eigen ontblote geslachtsdelen of van een seksuele daad in een openbare of voor publiek zichtbare plaats (ook: virtuele).

Daarnaast zijn er andermaal een reeks **‘verzwarende factoren’** waarmee de rechter rekening houdt bij de **straftoemeting** (art. 417/55 SW), wanneer deze misdrijven worden gepleegd:

- *vanuit discriminerende drijfveer t.a.v. een slachtoffer of iemand waarmee slachtoffer (vermeende) band heeft, zoals haat, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, nationaliteit, geslacht, zwangerschap, bevalling, ouderschap, geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie, seksekenmerken, burgerlijke staat, geboorte, leeftijd, vermogen, geloof of levensbeschouwing, gezondheidstoestand, handicap, taal, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst en positie, ongeacht of dit kenmerk daadwerkelijk aanwezig is of slechts vermeend is door de dader,*
- *door een persoon die zich in gezags-, vertrouwens- of invloedspositie bevindt ten aanzien van de minderjarige,*
- *op een minderjarige -10 jaar,*
- *op een minderjarige -16 jaar, en voorafgegaan door grooming.*

Strafbaar seksisme: art. 2 en 3 van de wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen

Art. 2 Voor de toepassing van deze wet wordt begrepen onder seksisme elk gebaar of handeling die, in de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden, klaarblijkelijk bedoeld is om minachting uit te drukken jegens een persoon wegens zijn geslacht, of deze, om dezelfde reden, als minderwaardig te beschouwen of te reduceren tot diens geslachtelijke dimensie en die een ernstige aantasting van de waardigheid van deze persoon ten gevolge heeft.

Art. 3 Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft hij die een in artikel 2 bedoeld gedrag aanneemt.

Seksuele intimidatie / aanzetten tot seksuele intimidatie: artikel 5 en Titel IV (art. 26 t.e.m. 31) van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen

Art. 5 Voor de toepassing van deze wet verstaat men onder:

[...] 9° intimidatie: ongewenst gedrag dat met het geslacht verband houdt, en tot doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast en een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd;

10° seksuele intimidatie: wanneer zich enige vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie voordoet met als doel of gevolg dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd;

Art. 26. Voor de toepassing van deze titel wordt begrepen onder discriminatie elke vorm van opzettelijke directe discriminatie opzettelijke indirecte discriminatie, opdracht tot discrimineren, intimidatie of seksuele intimidatie, op grond van geslacht.

Art. 27. Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft:

1° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot discriminatie jegens een persoon wegens zijn geslacht, en dit, zelfs buiten de in artikel 6 bedoelde domeinen;

2° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot haat of geweld jegens een persoon wegens zijn geslacht, en dit, zelfs buiten de in artikel 6 bedoelde domeinen;

3° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot discriminatie of tot segregatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht, en dit, zelfs buiten de in artikel 6 bedoelde domeinen;

4° hij die in een van de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden aanzet tot haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht, en dit, zelfs buiten de in artikel 6 bedoelde domeinen.

Art. 28. *Met gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar wordt gestraft ieder openbaar officier of ambtenaar, iedere drager of agent van het openbaar gezag of van de openbare macht die in de uitoefening van zijn ambt jegens een persoon discrimineert wegens zijn geslacht.*

Dezelfde straffen worden toegepast wanneer de feiten begaan zijn jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht.

Indien de verdachte bewijst dat hij heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij hen als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was, worden de straffen alleen toegepast op de meerderen die het bevel hebben gegeven.

Indien de openbare officieren of ambtenaren die beticht worden de bovengenoemde daden van willekeur bevolen, toegelaten of vergemakkelijkt te hebben, beweren dat hun handtekening bij verrassing is verkregen, zijn zij verplicht de daad, in voorkomend geval, te doen ophouden en de schuldige aan te geven; anders worden zij zelf vervolgd.

Indien een van de bovengenoemde daden van willekeur is gepleegd door middel van de valse handtekening van een openbaar ambtenaar, worden de daders van de valsheid en zij die er kwaadwillig of bedrieglijk gebruik van maken, gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.

Art. 28/1. *Hij die, in de in artikel 6, § 1, 1°, bedoelde materie een persoon discrimineert, in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°, wegens zijn geslacht wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro, of met een van die straffen alleen.*

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht.

Art. 28/2. *Hij die, op het vlak van de arbeidsbetrekkingen, een persoon discrimineert in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°, wegens zijn geslacht wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro, of met een van die straffen alleen.*

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht.

Art. 29. *Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft zij die zich niet voegen naar een vonnis of een arrest dat, als gevolg van een vordering tot staking, overeenkomstig artikel 25 werd gewezen.*

Art. 30. *In geval van een inbreuk op de artikelen 27, 28 of 29, kan de veroordeelde bovendien overeenkomstig artikel 33 van het Strafwetboek tot de ontzetting worden veroordeeld.*

Art. 31. *Alle bepalingen van boek I van het Strafwetboek, hoofdstuk VII en artikel 85 niet uitgezonderd, zijn van toepassing op de in deze wet bedoelde misdrijven.*

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in het arbeidsrecht: art. 32/1 e.v. Wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk (hieronder niet integraal weergegeven)

Art. 32bis Welzijnswet werknemers. *De werkgevers en de werknemers alsmede de daarmee gelijkgestelde personen bedoeld in artikel 2, § 1, en de andere dan de bij artikel 2, § 1, bedoelde personen die in contact komen met de werknemers bij de uitvoering van hun werk, zijn ertoe gehouden zich te onthouden van iedere daad van geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk.*

De andere dan de bij artikel 2, § 1, bedoelde personen die in contact komen met de werknemers bij de uitvoering van hun werk passen met het oog op hun bescherming de bepalingen van de artikelen 32decies tot 32duodecies toe.

De Koning bepaalt de voorwaarden en de nadere regels betreffende de toepassing van deze afdeling op de werknemers van de ondernemingen van buitenaf die voortdurend aanwezig zijn in de inrichting van de werkgever bij wie de werkzaamheden worden uitgevoerd.

Art. 119 Soc. SW *Daden van geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk*

Met een sanctie van niveau 4 wordt bestraft, eenieder die in contact treedt met de werknemers bij de uitvoering van hun werk en die, in strijd met de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, een daad van geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk begaat.

Achtergrondinformatie m.b.t. seksuele delicten

Lichamelijkheid en seks behoren tot de intieme levenssfeer en daar beslis je in principe zelf over. Toch ben je als mens en individu niet volledig vrij. Een maatschappij wordt gekenmerkt door waarden en opvattingen die zich laten vertalen in normen en regels.

Recht op seksualiteitsbeleving

Het recht op seksualiteitsbeleving is door de wet gewaarborgd als onderdeel van het zelfbeschikkingsrecht. Dit betekent dat er geen sprake is van strafbare feiten als alle betrokkenen geldig toestemmen (zie verder). Dat is het principe van *consensualiteit* of het *recht op gewenste seksualiteitsbeleving*.

Pas wanneer een van de betrokkenen niet of niet geldig toestemt, is er sprake van strafbare feiten en komt het principe van *non-consensualiteit* en het recht op *bescherming tegen ongewenste seksualiteitsbeleving* in beeld.

Recht op gewenste seksualiteitsbeleving

Wanneer is seksualiteit gewenst en vanaf wanneer kan iemand geldig toestemmen? Er worden twee principes gehanteerd. Ten eerste de *leeftijd* en ten tweede het al of niet aanwezig zijn van *penetratie*. Qua leeftijd geldt het principe dat mensen jonger dan 16 jaar verondersteld worden niet geldig te kunnen instemmen met een seksuele handeling. Dus wie een min-16-jarige bij een seksuele handeling betreft pleegt steeds een misdrijf.

Bij de hervorming van het seksueel strafrecht in 2022 werden enkele onduidelijkheden uitgeklaard over seksuele handelingen tussen minderjarigen met wederzijdse toestemming. Er geldt nu één uitzondering op de minimumleeftijd van 16 jaar. Tussen de leeftijd van 14 en 16 jaar kan je wél toestemmen met seksuele handelingen zolang het leeftijdsverschil met de andere persoon niet meer dan drie jaar bedraagt.

‘Age of consent’

‘Age of consent’ is de minimumleeftijd waarop iemand wettelijk bekwaam wordt geacht om toestemming te geven voor seksuele handelingen. Wereldwijd gelden verschillende leeftijdsgrenzen. Sommige landen hebben naast de wettelijke leeftijdsgrens ook een bepaling rond het maximum leeftijdsverschil tussen partners. Voor een goed begrip is het nodig de wettelijke leeftijdsgrens in samenhang met andere wettelijke bepalingen te lezen.

Alle Europese rechtssystemen hanteren een minimumleeftijd voor seksuele contacten en bestraffen seksuele relaties met mensen onder een bepaalde leeftijd. Nergens is deze leeftijd lager dan 12 jaar.

In 27% van de Europese landen zijn instemmende seksuele relaties met 14-jarigen legaal, in 22% van de landen met 15-jarigen, in 37% met 16-jarigen. In een meerderheid van de landen is dit ook het geval wanneer de oudere partner de relatie aanknoopt.

In bijna alle Europese landen zijn seksuele relaties vanaf 16 legaal. De meeste staten gebruiken een hogere leeftijdsgrens voor seksuele relaties met autoriteitsfiguren en maken geen onderscheid tussen heteroseksuele en homoseksuele relaties. (Graupner, 2000)

Jongeren groeien vandaag op in een geglobaliseerde wereld en knopen relaties aan ver buiten de landsgrenzen. Vanuit juridisch oogpunt dus geen makkelijke opgave om te weten wat mag en wat niet. (Waites, 2005)

Bronnen

Ankaert E., Put, J (2007) Beroepsgeheim en ambtsgeheim in het onderwijs en de CLB's, met specifieke aandacht voor de vertrouwensleerkracht en de bijstandspersoon. Leuven: Instituut voor Sociaal Recht K.U. Leuven

Bonte, M., (2006). Betekenis en draagwijdte van het beroepsgeheim van de afdeling Operaties bij Child Focus. Interne Studie voor Child Focus, Brussel: Child Focus.

Bouwmeester, J., Holzmann, M., Franx,K.(2014).Monotor Agressie en geweld Openbaar Bestuur 2014. I&O Research: Hoorn

Cense, M.(1997). Rode kaart of carte blanche. Onderzoeksrapport risicofactoren voor seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de sport. Utrecht:Transact

Chamuleau, L(?).Handreiking opvang en nazorg. Nijmegen:Luniek

De Clercq, H. (2007).Handleiding crisiscommunicatie voor integriteitsschendingen. Bestuurszaken:Brussel

De Rycke, L. (2011) . Geweld Gemeld en geteld. Aanbevelingen in de aanpak van geweld tegen kinderen en jongeren. Brussel:KRC.

De Vries, K., Ross-Van Dorp, C., Myier. E.(2017). Rapport van de Onderzoekscommissie Seksuele Intimidatie en misbruik in de sport. Nieuwegein:Arko Sports Media

Frans E.& Franck, T.(2014). Vlaggensysteem. Praten met kinderen en jongeren over seks en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Antwerpen: Sensoa

Frans, E., De Wilde K., Janssens, K., Van Berlo, W., Storms, O.(2016). Buiten de Lijnen. Sensoa Vlaggensysteem voor kinderen en jongeren met bijzondere behoeften. Antwerpen/Apeldoorn: Sensoa/Garant

Graupner, H.G. (2000). Sexual Consent: The criminal law in Europe and overseas. In: Archives of sexual Behavior, Vol 29, No 5.

Handreiking analyseren van agressie incidenten (2013). GGZ Nederland: Amersfoort

ICOBA (2008). Zorg voor Nazorg. Naar een opvangbeleid na agressie. Brochure voor beleidsmakers. Brussel: Sociaal Fonds VOHI

Stroeken H. (1988). Kleine psychologie van het gesprek. Meppel: Boom/Amsterdam

Toolkit Beleid voeren tegen seksuele intimidatie en ander grensoverschrijdend gedrag. Voor sportverenigingen.(2015). NOC*NSF

Van der Horst, A.(2010). Groot Psychologisch Modellenboek. 51 Modellen voor ontplooiing van jezelf en anderen. Van Duuren Management:Culemborg

Vandevivere, L. Frans, E., vertommens, T., Vandenhoudt, J., De Martelaer, K., Cools, S., Geenen, M.(2013) Sport, een spel met grenzen. Omgaan met lichamelijk of seksueel grensoverschrijdend gedrag via het vlaggensysteem. Antwerpen/Gent/Brussel: Sensoa/Ices/dep CJSM

Vandevivere, L. Et al.(2012). Sport met grenzen: beleidsinitiatieven. Aanpakken van lichamelijk en seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport. Gent: Ices.

Waites, M.(2005). The age of consent. Young People Sexuality and Citizenship, Palgrave Macmillan, New York.

FICHE 16: JURIDISCHE VRAGEN EN ANTWOORDEN – SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Wat?

In deze informatienota zal verwezen worden naar de generieke term “seksueel grensoverschrijdend gedrag” (“SGG”). We hebben een reeks vragen over SGG per thema gebundeld. We geven hierbij een overzicht van de geldende juridische bepalingen en de juridische mogelijkheden. Over de opportuniteit ervan zal moeten geoordeeld worden in elk individueel geval, rekening houdend met de onderliggende feiten en concrete omstandigheden. De principes die in deze informatienota worden besproken zijn in beginsel ook toepasbaar op andere vormen van grensoverschrijdend gedrag.

GERECHTELIJKE UITSPRAKEN, STRAFREGISTER EN INFORMATIE OVER EEN LOPEND GERECHTELIJK ONDERZOEK: OVERMAKEN EN COMMUNICATIE

Is er een mogelijkheid om als tuchtoverheid/federatie over het (strafrechtelijk) vonnis inzake SGG te beschikken van een lid/trainer?

Sportorganisaties ondervinden in de praktijk blijkbaar moeilijkheden om een kopie van een rechterlijke uitspraak te bekomen. Hieronder wordt een overzicht gegeven m.b.t. de mogelijkheden om een vonnis of arrest te verkrijgen.

1. Algemeen: Wie krijgt een kopie van een vonnis/arrest? Wie kan het vonnis/arrest opvragen?

In beginsel wordt een vonnis of arrest enkel meegedeeld aan de partijen die betrokken zijn in de gerechtelijke procedure. Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen een strafrechtelijke procedure en een burgerlijke procedure.

- In een *strafrechtelijke procedure* zijn de partijen de beklaagde, de burgerlijke partij(en) en het openbaar ministerie. Wanneer een sportorganisatie een belang heeft, kan zij zich burgerlijke partij stellen.
- In een *burgerlijke procedure* zijn in beginsel de eisende partij(en) en de verwerende partij(en) betrokken.

Een sportorganisatie is vaak geen partij in het gevoerde proces en krijgt dus geen kopie van de gerechtelijke uitspraak. Een derde (zoals bv. een sportorganisatie die geen partij is in de procedure) kan echter vragen om een kopie van een gerechtelijke uitspraak te ontvangen. Hiervoor is uiteraard wel vereist dat er daadwerkelijk een vonnis of arrest is. Weten voor welke rechtbank de zaak behandeld werd, vergemakkelijkt de opzoeking aanzienlijk.

- In een strafrechtelijke procedure dient m.o.o. het bekomen van een kopie van een vonnis/arrest een verzoek te worden gericht aan het parket die hieromtrent toelating kan verlenen.
- Ook in een burgerlijke procedure heeft men principieel het recht om inzage te hebben in gerechtelijke uitspraken, al staan griffies in praktijk soms weigerachtig om kopieën uit te reiken. Advocaten kunnen vaak makkelijker een vonnis/arrest bekomen.

Om het proces van mededeling van strafrechtelijke uitspraken aan derden wat te stroomlijnen, bestaat een omzendbrief van het College van Procureurs-Generaal³. Deze omzendbrief werd recent herzien. De omzendbrief lijkt evenwel geen betrekking te hebben op de sportsector. Zij verwijst enkel naar de jeugdsector en een mogelijke mededeling aan de werkgever van de personen die in de jeugdsector actief zijn. In de sportsector zal er vaak geen werkgever zijn in de arbeidsrechtelijke zin van het woord, gezien hoofdzakelijk beroep wordt gedaan op vrijwilligers. De omzendbrief blijkt thans in de praktijk evenwel vrij flexibel te worden geïnterpreteerd waardoor ook sportorganisaties bepaalde informatie zouden kunnen bekomen omtrent strafrechtelijke uitspraken en zelfs lopende onderzoeken.

2. Specifieke regeling in geval van seksuele delicten

Op grond van art. 417/62 SW kan de rechter in geval van seksuele delicten ambtshalve of op verzoek van de burgerlijke partij of het openbaar ministerie de overzending bevelen van het beschikkend gedeelte⁴ van het vonnis aan de bekende werkgever, rechtspersoon of overheid die over de veroordeelde het tuchtrechtelijk gezag uitoefent, wanneer de veroordeelde wegens zijn hoedanigheid of beroep contact heeft met minderjarigen. Die maatregel wordt hetzij ambtshalve door de rechter genomen, hetzij op verzoek van de burgerlijke partij of van het openbaar ministerie, bij een met bijzondere redenen omklede rechterlijke beslissing (rekening houdend met de ernst van de feiten, het vermogen tot reclassering of het risico op recidive).

³ Omzendbrief College Procureurs-Generaal nr. 8/2014 van 29 april 2014, die herzien werd op 11 januari 2018.

⁴ Het beschikkend gedeelte bevindt zich op de laatste pagina(s) van de rechterlijke uitspraak. Het geeft bondig aan wat toegekend wordt en/of wat afgewezen wordt. Het beschikkend gedeelte kan vrij technisch lijken voor wie niet vertrouwd is met de materie. Er wordt verwezen naar de strafrechtelijke bepalingen waarop een inbreuk werd gepleegd. Ingeval het beschikkend gedeelte (of enig ander deel) van de uitspraak niet duidelijk is, is het aangewezen om een advocaat, jurist,... om advies te vragen.

Het is dan ook mogelijk (zonder hiertoe verplicht te zijn) dat de rechter oplegt dat een deel van een vonnis (nl. het dispositief) overgemaakt wordt aan de bekende werkgever, rechtspersoon of overheid die het tuchtrechtelijk gezag uitoefent. Op deze manier kan een sportorganisatie o.i. ook te weten komen of iemand veroordeeld werd wegens een seksueel misdrijf. De termen “werkgever, rechtspersoon of overheid met tuchtrechtelijk gezag” worden evenwel niet gedefinieerd, waardoor niet met zekerheid kan gesteld worden of sportorganisaties hier ook geviseerd worden, maar o.i. vormt de wettelijke grondslag een voldoende aanknopng.

3. Uittreksel strafregister

Een andere manier om te weten te komen of iemand een strafrechtelijke veroordeling heeft opgelopen, is het opvragen van een uittreksel uit het strafregister.

De opvraging ervan dient te gebeuren door de persoon zelf op wie het uittreksel betrekking heeft. Een uittreksel kan enkel worden aangevraagd voor een andere persoon wanneer daartoe een handgeschreven volmacht van de persoon voor wie het uittreksel wordt aangevraagd, werd opgesteld en de aanvrager over (een kopie) van de identiteitskaart beschikt. De sportorganisatie kan het uittreksel uit het strafregister m.a.w. niet zelf opvragen. Er bestaat een specifiek model van uittreksel (596-2) dat bestemd is voor het uitoefenen van “een activiteit die onder opvoeding, psycho-medisch-sociale begeleiding, hulpverlening aan de jeugd, kindbescherming, animatie of begeleiding van minderjarigen valt”.

Dergelijk uittreksel kan periodiek opgevraagd worden. Het uittreksel van het strafregister mag door de sportorganisatie louter ingekeken worden. Het uittreksel en de inhoud ervan mogen met andere woorden niet bijgehouden of opgeslagen worden door de sportorganisatie. Eventueel kan in een document gesteld worden “gezien en ok” of “gezien en niet ok”.

Er dient rekening mee te worden gehouden dat de informatie op het uittreksel niet (altijd) actueel is omdat er enige tijd kan verlopen tussen de veroordeling en de registratie ervan in het strafregister en omdat zich nieuwe strafbare feiten kunnen voorgedaan hebben.

Sinds 1 februari 2023 moet ingevolge een decreet van het Vlaams Parlement iedereen die met kinderen of jongeren wil werken, een uittreksel uit het strafregister (model 596-2) voorleggen aan de sportorganisatie waarmee hij of zij een overeenkomst afsluit. Voor bestaande medewerkers moet de voorlegging gebeuren bij het vernieuwen van de overeenkomst. Voor meer informatie over deze regelgeving kan je terecht op de websites van Sportieq en VSF.⁵

⁵ <https://vlaamsesportfederatie.be/kennisbank/uittreksel-strafregister-in-sportorganisaties>;
<https://www.ethischsporten.be/uittreksel-strafregister-voor-sportorganisaties-wat-en-hoe/>

4. Informatie tijdens de loop van een gerechtelijk (straf)onderzoek

Het strafonderzoek bestaat uit twee delen, met name een inquisitoir gedeelte en een accusatoir gedeelte. Het inquisitoir gedeelte is gericht op het identificeren van verdachten en het verzamelen van bewijsmateriaal. Het accusatoir gedeelte is gericht op de uitspraak ten gronde, met name de schuldvraag en de strafmaat. Het vooronderzoek is in beginsel geheim, schriftelijk en niet tegensprekelijk (artikel 28 *quinquies*, §1 Sv en artikel 57, §1 Sv).

Mede door dit geheim van het strafrechtelijk onderzoek, komt het voor dat de sportorganisatie pas weet krijgt van een veroordeling na een definitieve uitspraak. Opgemerkt dient evenwel te worden dat betrokken partijen, tijdens het gerechtelijk onderzoek, de mogelijkheid hebben inzage te verkrijgen in het strafdossier (artikel 61 ter, §1 Sv).

In dit kader dient ook te worden gewezen op de mogelijkheid om informatie te vragen aan het parket. Sportieq kan een sportclub of -federatie hierin bijstaan nu zij op eenvoudige wijze contact kunnen leggen met het parket. Elk parket heeft een referentiemagistraat. In principe is het de parketmagistraat die beoordeelt welke informatie meegedeeld wordt in functie van alle elementen van het dossier en de vraag die aan hem/haar gericht werd. Minimaal dient de naam, de geboortedatum en de context van de vraag te worden geschetst door de aanvrager. Gelet op het geheim van het onderzoek en het beroepsgeheim, zal de magistraat normaal meer terughoudend zijn in het meedelen van informatie wanneer het onderzoek nog loopt, dan in geval van een definitieve veroordeling waartegen geen hoger beroep meer mogelijk is. Het lijkt aangewezen om de verzoeken tot informatie tijdens het vooronderzoek te centraliseren, waarbij centraal contact wordt opgenomen met de bevoegde parketmagistraat. Vermoedelijk zal de parketmagistraat tevens meer terughoudend zijn wanneer de feiten zich volledig in de privésfeer situeren, dan wanneer de feiten zich in de sportieve context situeren.

Het kan in het kader van het nemen van een ordemaatregel (zie verder) aangewezen zijn om het parket schriftelijk aan te schrijven waarbij een korte schriftelijke verklaring wordt gevraagd en de situatie op geregelde tijdstippen (bvb. om de 4 à 6 maanden) wordt opgevolgd, dit teneinde de ordemaatregel (blijvend) te kunnen verantwoorden.

5. Reglementaire bepaling m.o.o. het bekomen van informatie

Om een (te) late kennisname van een strafrechtelijke veroordeling of vervolging te voorkomen, kan in het reglement van de sportfederatie (en desgevallend ook de sportclub) een bepaling opgenomen worden die aan de sportclub die kennis krijgt van een strafrechtelijke veroordeling of strafrechtelijke vervolging van een lid/verantwoordelijke/betrokkene die betrekking heeft op zedenfeiten, een meldingsplicht / informatieplicht oplegt t.a.v. de sportfederatie. Ook hier spelen in beginsel de regels aangaande de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. In ieder geval dient de doorgegeven informatie correct, pertinent, niet buitensporig en proportioneel te zijn (zie

punt hieronder). Dit kan tevens worden omschreven in het reglement.

Eenzelfde verplichting zou kunnen worden ingeschreven voor leden van de sportclub t.a.v. de sportclub of de sportfederatie, in welk geval dezelfde overwegingen als hierboven uiteengezet, toepasselijk zijn.

Kan een sportfederatie zich de hoedanigheid van benadeelde persoon toekennen?

Een sportfederatie kan zich de hoedanigheid van benadeelde persoon toekennen indien men een bepaalde schade kan aantonen. Deze schade kan bestaan in de schade die toegebracht werd aan het imago en de reputatie van de sportfederatie.

Let wel: een verklaring van benadeelde persoon is niet hetzelfde als een burgerlijke partijstelling. Bij een burgerlijke partijstelling wordt men partij in het geding en stelt men een concrete burgerlijke vordering in (waarbij een schadevergoeding wordt gevorderd) lastens de verdachte. Een burgerlijke partijstelling dient tijdig te gebeuren, voor de sluiting van de debatten voor de rechter die zal oordelen over de grond van de zaak. De vraag dient te worden gesteld of het steeds wenselijk of aangewezen is dat een sportclub of -federatie zich burgerlijke partij stelt.

Een verklaring van benadeelde persoon is een veel minder verregaande stap en biedt eveneens bepaalde garanties (het recht bijgestaan of vertegenwoordigd te worden door een advocaat, het recht om een verzoek tot inzage in het dossier en kopie van het dossier in te dienen, het recht om ieder document dat hij nuttig acht te doen toevoegen aan het dossier, op de hoogte gebracht worden van een seponering en de reden daarvan, evenals van het instellen van een gerechtelijk onderzoek en de datum van een zitting voor het gerecht) (art. 5bis VTSv.). Het kan het tevens vergemakkelijken om later de toestemming te bekommen om een kopie van de uitspraak te mogen ontvangen. Een verklaring van benadeelde persoon doen, is gratis.

Wat met het omgangsverbod met kinderen en de onbekendheid ervan bij de sportorganisaties? Is er een manier om te weten te komen of iemand omgangsverbod heeft?

Bij een seksueel misdrijf tegen minderjarigen, kan de rechter de veroordeelde ontzetten uit bepaalde rechten op grond van art. 417/59 SW. Zo kan de rechter de veroordeelde ontzetten uit zijn recht om deel uit te maken van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging (als vrijwilliger, lid van het statutair of contractueel personeel of lid van de organen van bestuur en beheer), waarvan de activiteit in hoofdzaak op minderjarigen gericht is. De rechter kan de veroordeelde tevens ontzetten van het recht een activiteit toegewezen te krijgen die de veroordeelde in een

vertrouwens- of een gezagsrelatie tegenover minderjarigen plaatst (als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging). Hij kan de veroordeelde bij gemotiveerde beslissing verbieden om te wonen, te verblijven of zich op te houden in de door de rechter bepaalde aangewezen zone.

Ook tijdens het gerechtelijk (voor-)onderzoek kan de onderzoeksrechter op grond van artikel 35, §1 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis de betrokkene verbieden om een activiteit uit te oefenen waarbij deze persoon in contact zou komen met minderjarigen.

Het blijkt niet evident te zijn om als derde (club of organisatie) een dergelijk verbod te weten te komen. Het kan daarom van belang zijn om hetzij het slachtoffer ertoe te bewegen een kopie van het vonnis of arrest over te maken, hetzij zich tijdens de procedure burgerlijke partij te stellen of een verklaring van benadeelde persoon te doen.

Zelfs wanneer het niet de primordiale rol van een sportorganisatie zou zijn om omgangsverboden te controleren, kan – ingeval van een schending van een omgangsverbod – dit het best gemeld worden aan de politie of het parket.

Mag je als sportfederatie communiceren aan je eigen clubs dat iemand verdacht wordt van SGG? Zijn de regels verschillend als iemand veroordeeld werd voor SGG?

Het is voor de sportfederatie niet verboden hierover te communiceren aan de betrokken club. Er is evenwel enige omzichtigheid geboden, zeker wanneer ook extern (naar andere clubs of naar derden) gecommuniceerd wordt.

Een communicatie omtrent gerechtelijke veroordelingen of strafonderzoeken kan immers vallen onder de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens. Er valt immers niet uit te sluiten dat de vermeende dader zich zal verzetten tegen de verspreiding van deze informatie. We stellen vast dat de Privacycommissie een zeer strikte visie nahoudt die *de facto* inhoudt dat er door sportorganisaties niet kan gecommuniceerd worden over veroordelingen op basis van art. 8 Wet Verwerking Persoonsgegevens van 8 december 1992. Op een overtreding van deze wetgeving zijn strafrechtelijke sancties toepasselijk. Communiceren over lopende strafprocedures en veroordelingen blijft dan ook een heikele kwestie.

Ingeval toch beslist zou worden om hierover te communiceren, dient er o.i. wel over te worden gewaakt dat de communicatie aan een aantal voorwaarden voldoet. Zo dient de communicatie objectief correct (op basis van bewijskrachtige gegevens, zoals een vonnis, brief van de rechtbank, etc.), pertinent (enkel meedelen wat relevant is, dus geen persoonlijke meningen,

emotionele uitbarstingen,...), niet buitensporig (gericht aan een specifieke, beperkte doelgroep voor wie het relevant is) en proportioneel (i.e. in verhouding tot het beoogde, legitieme doel) te zijn. Het spreekt voor zich dat er een onderscheid is tussen de situatie waarbij iemand verdacht wordt en de situatie waarbij iemand veroordeeld is. Aangezien in de eerste situatie het vermoeden van onschuld geldt, dient hierbij de nodige voorzichtigheid aan de dag worden gelegd.

Er moet dus over worden gewaakt dat de rechten van de dader (vermoeden van onschuld, mogelijkheid om hoger beroep aan te tekenen) en het slachtoffer (privacy) niet in het gedrang worden gebracht. Een zekere discretie is dus geboden.

Uit het bovenstaande vloeit voort dat rekening zal moeten worden gehouden met de concrete omstandigheden eigen aan de zaak en de doelgroep aan wie men communiceert. Zoals gesteld zal omzichtiger en voorzichtiger moeten gecommuniceerd worden indien het enkel gaat om een verdachte. In deze situatie lijkt het delicaat om extern te communiceren.

Wanneer een communicatie overwogen wordt, lijkt het dan ook aangewezen om hierover vooraf af te stemmen teneinde weloverwogen een beslissing te kunnen nemen over het al dan niet communiceren en de inhoud van de communicatie.

II. GEVOLGEN VAN EEN STRAFPROCES OP EEN TUCHTPROCEDURE

Wat kan als (tucht)maatregel worden genomen t.a.v. personen die betrokken zijn in SGG?

Mag een sportorganisatie iemand weigeren als sportend lid en zo ja, in welke gevallen?

Mag een sportorganisatie iemand weigeren als toeschouwer en zo ja, in welke gevallen?

Mag een sportorganisatie iemand weigeren als verantwoordelijke en zo ja, in welke gevallen?

Deze vraag maakt een onderscheid tussen (tucht)maatregelen die opgelegd kunnen worden aan personen rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken bij een sportorganisatie.

Een onderscheid dient te worden gemaakt tussen (i) sporters, lid van een sportclub en dus ook van een sportfederatie; (ii) verantwoordelijken binnen de sportclub (lid van een bestuursorgaan, waarbij ingeval de sportclub een vzw is, het gaat over leden van de raad van bestuur of van de algemene vergadering). Ingeval het over een feitelijke vereniging gaat, is de persoon lid van de feitelijke vereniging of van de raad van bestuur van de feitelijke vereniging. Daarnaast kan het ook gaan over werknemers, zelfstandige dienstverleners of vrijwilligers (al dan niet binnen het kader van de wet betreffende de rechten van vrijwilligers). (iii) Mogelijkerwijze kan het tevens handelen over derden (toeschouwers, ouders van een lid,...).

Er dient steeds rekening te worden gehouden met feitelijke elementen en het statuut van diegene aan wie men een tuchtsanctie wil opleggen, daar zowel de te volgen procedure, de inhoud van de bepalingen en de gevolgen kunnen verschillen (bv. sportend lid van de sportvereniging, personeelslid (werknemer of ambtenaar), bestuurder, etc.). In dit verband verwijzen wij ook naar hetgeen uiteengezet wordt bij de volgende vraag.

(i) Sportend lid

Indien de betrokkene nog geen lid is van een sportorganisatie, mag zijn lidmaatschap geweigerd worden voor zover de anti-discriminatiewetgeving nageleefd wordt. Een vereniging beslist uiteindelijk autonoom wie zij als lid aanvaardt. Anderzijds dient wel rekening te worden gehouden met het feit dat een persoon door een gerechtelijke instantie een straf opgelegd krijgt als sanctie voor een bepaald gedrag. Elke aanvraag tot lidmaatschap dient alsdan individueel beoordeeld te worden. Een strafrechtelijke veroordeling kan niet automatisch resulteren in een weigering, temeer nu eenieder na de uitvoering van zijn straf een kans op re-integratie verdient. Er zal steeds nagegaan moeten worden of het mogelijk, verantwoord en wenselijk is dat iemand zich kan aansluiten.

Wanneer de betrokkene reeds lid is van een sportorganisatie, zijn verschillende tuchtsancties

mogelijk (waarschuwing, schorsing, uitsluiting, etc.) ten aanzien van de leden van een vereniging. Leden van de club of federatie, hebben immers in principe via hun toetreding tot de vereniging hun wil uitgedrukt om zich te onderwerpen aan de reglementen van de vereniging en deze reglementen na te leven (art. 2 wet 24 mei 1921). Veiligheidshalve kan voorzien worden in een ondertekend document (i.e. een “lidmaatschapsovereenkomst” of “toetredingsovereenkomst”) waarin het respecteren van de reglementen en de kennisname ervan bevestigd wordt. Desgevallend kan ook een gedragscode ondertekend worden door de betrokkene.

De tuchtsanctie dient uiteraard in verhouding te staan tot de feiten die tot een tuchtsanctie aanleiding kunnen geven en die een persoon ten laste gelegd worden.

Het strekt tot aanbeveling om zowel de omschrijving van de tuchtfeiten als de voorziene tuchtsancties in het tuchtreglement op te nemen, zelfs wanneer deze omschrijving in bepaalde gevallen vrij algemeen of generiek kan zijn. Het tuchtreglement dient consulteerbaar te zijn en het verdient aanbeveling dit op een logische en zichtbare plaats op de website van de sportorganisatie op te nemen.

Naast definitieve tuchtsancties, kunnen er ook bewarende (orde)maatregelen genomen worden (zoals de preventieve schorsing of de tijdelijke wijziging van activiteit). In tegenstelling tot definitieve tuchtsancties, hebben zij een tijdelijk karakter. De bewarende (orde)maatregelen worden in een volgende vraag meer uitgebreid besproken.

(ii) Verantwoordelijken

Wat de uitsluiting van effectieve leden van een vzw betreft, dient te worden opgemerkt dat de in de wet voorziene procedures dienen te worden gevolgd (zie verder).

Wanneer een verantwoordelijke of enige andere persoon met de sportorganisatie verbonden is door een arbeidsovereenkomst, zullen de mogelijkheden eerder beperkt zijn. Ofwel houdt men de persoon in dienst (desgevallend mits het geven van een schriftelijke waarschuwing), ofwel komt de werkgever een schorsing van de arbeidsovereenkomst overeen met de betrokken werknemer of baseert hij zich op de schorsingsmogelijkheden of andere sanctiemogelijkheden in het arbeidsreglement, ofwel gaat de werkgever over tot ontslag (waarbij de werkgever kan nagaan of er krachtens de wettelijke bepalingen een ontslag wegens dringende reden kan doorgevoerd worden).

(iii) Toeschouwer

Het weigeren van de toegang tot sportinfrastructuur aan een toeschouwer (i.e. iemand die geen lid is van de vereniging) is moeilijker, omdat men niet kan terugvallen op een reglement dat door de toeschouwer aanvaard is.

Om iemand te weigeren als toeschouwer, moet o.i. in eerste instantie gekeken worden naar het

(eigendom)statuut van de sportinfrastructuur.

Indien het gaat om private eigendom, dan kan de sportvereniging op basis van diens eigendomsrecht de toegang weigeren. Wel dient rekening gehouden te worden met de racisme- en discriminatiewetgeving, al zal een toeschouwer aan wie de toegang geweigerd werd, moeten kunnen aantonen dat die weigering in strijd is met voormelde regels en dus racisme/discriminatie uitmaakt.

De situatie is anders indien het gaat om sportinfrastructuur die behoort tot het openbaar domein. Tot het “openbaar domein” behoren – volgens vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie – de goederen die hetzij door een uitdrukkelijke hetzij door een impliciete beslissing van de overheid worden bestemd tot het gebruik van allen, zonder onderscheid van de persoon. Te denken valt aan een zwembad, atletiekpiste of sporthal die eigendom zijn van de overheid, maar (in principe) door éénieder gebruikt mogen worden.

We stellen vast dat heel wat (kleine en grote) steden en gemeenten die hun sportinfrastructuur ter beschikking stellen aan de bevolking, het gebruik van deze infrastructuur regelen via een reglement (benoemd als “huishoudelijk reglement”, “reglement van inwendige orde”, “gebruikersreglement”, e.d.). Desgevallend kan de toegang aan een toeschouwer geweigerd worden door toepassing te maken van de bepalingen van zo’n reglement.

De mate van detail van deze reglementering verschilt onderling zeer sterk. In sommige reglementen wordt uitdrukkelijk bepaald hoe de toegang tot de infrastructuur (voor toeschouwers) geregeld wordt, wie hiervoor verantwoordelijk is (cfr. een “beheerder” of “zaalwachter” werkzaam voor de overheid die toegang tot de infrastructuur kan weigeren) en in welke gevallen de politie betrokken zal worden; een specifieke bepaling inzake zedenfeiten of seksueel misbruik is wel hoogst uitzonderlijk. In andere reglementen ontbreekt daarentegen een nuttige bepaling om de toegang te weigeren, of wordt niet verduidelijkt wie in de praktijk de toegang mag verhinderen. Eén van de meer verregaande voorbeelden betreft het huishoudelijk reglement van de stad Mechelen waar “onzedelijke feiten” resulteren in een toegangsverbod van 12 maanden en het inschakelen van de politie.

Indien geen gemeentelijk reglement bestaat of dit reglement geen nuttige bepaling bevat, lijkt het ons in eerste instantie aangewezen om hierover met de gemeente in overleg te treden om dit alsnog te regelen. De bevoegdheid tot het vaststellen van deze reglementen ontleent een gemeente aan artikel 42, §3 van het Gemeentedecreet (overeenkomstig hetwelk de gemeenteraad de gemeentelijke reglementen vaststelt) en artikel 119 van de Nieuwe Gemeentewet (overeenkomstig hetwelk de gemeenteraad de gemeentelijke politieverordeningen vaststelt). Sommige reglementen worden daarom ook aangeduid als politiereglementen, al houdt zulks niet meteen verband met het (mogelijk) optreden van de politie.

Alternatief kan een sportvereniging zelf een reglement opstellen voor het gebruik van de sportinfrastructuur, gesteund op het gebruiksrecht dat hen door de gemeente verleend is, maar dit lijkt om verschillende redenen geen voorkeurscenario (cf. nood aan expertise voor het opstellen van een reglement, vermijden van discussies omtrent de juridische waarde en afdwingbaarheid van het reglement, etc.).

Wat het voetbal betreft, dient daarnaast nog te worden opgemerkt dat er een specifieke wet is die voorziet in het opleggen van een stadionverbod wanneer bepaalde wantoestanden zich voordoen. Hoewel deze wet geen betrekking heeft op seksueel grensoverschrijdend gedrag, is er in dit verband wel een bijzonder wettelijk kader voorzien die het mogelijk maakt iemand de toegang te ontzeggen tot de infrastructuur.

Kan een trainer die beschuldigd wordt, worden geschorst / uitgesloten? Kan een (toegetrede) lid (sporter) die beschuldigd wordt, worden geschorst / uitgesloten? Kan een werkend lid (lid AV) worden uitgesloten / geschorst?

1. Wat de trainer of de sporter betreft

Het feit dat iemand strafrechtelijk verdacht wordt van een misdrijf dat verband houdt of een impact heeft op de activiteiten van de vereniging, kan aanleiding geven tot het opstarten van een disciplinaire procedure door het bevoegde orgaan. Of er een tuchtsanctie dient te worden opgelegd en welke sanctie dan moet worden opgelegd, hangt af van de concrete feiten (bv. de invloed die deze feiten hebben op de goede werking van de vereniging). Een preventieve schorsing kan desgevallend overwogen worden als bewarende (orde)maatregel (zie hieronder), evenals het tijdelijk toewijzen van andere taken (bv. het trainen van meerderjarigen in plaats van minderjarigen).

Ingeval de trainer een werknemer zou zijn van de sportorganisatie zullen tuchtmaatregelen in de praktijk van ondergeschikt belang zijn. Gelet op de eigenheid van het arbeidsrecht, zal de werkgever in de praktijk in deze omstandigheden immers overgaan tot ontslag van de betrokken werknemer, eerder dan een tuchtmaatregel te nemen ten aanzien van de werknemer.

2. Specifiek wat een lid van de algemene vergadering van een VZW betreft

Wat een lid van de algemene vergadering van een VZW betreft, nemen wij aan dat de vraag betrekking heeft op een effectief lid van de VZW die op de algemene vergadering effectief stemrecht heeft en wiens rechten en verplichtingen uitdrukkelijk door de wet en de statuten worden geregeld. Een effectief lid kan te allen tijde worden uitgesloten uit de vereniging op voorwaarde dat een bijzondere procedure wordt nageleefd. In de wet is uitdrukkelijk bepaald dat de afzetting van een effectief lid uitsluitend kan gebeuren bij beslissing van de algemene vergadering (art. 9:23 WVV). De algemene vergadering beslist met een twee derde meerderheid van de uitgebrachte stemmen (waarbij onthoudingen noch in de teller noch in de noemer worden

meegerekend), op voorwaarde dat ten minste twee derde van de leden op de vergadering aanwezig of vertegenwoordigd zijn (art. 9:23 en 9:21 WVV). Het lid dat uitgesloten zal worden, moet worden uitgenodigd en kan in principe meestemmen over zijn eigen uitsluiting. Er dient tevens te worden nagegaan of het lid geen andere mandaten of functies heeft in de vereniging (bv. bestuurder). Inzake de schorsing van een lidmaatschap kan in de statuten een bepaling worden ingeschreven en kan deze bevoegdheid ook verleend worden aan een ander orgaan binnen de vereniging. Er dient wel rekening mee gehouden te worden dat “schorsingsmaatregelen” geen afbreuk kunnen doen aan het wettelijk stemrecht van een lid. Wel kan er statutair bepaald worden (ook via het huishoudelijk reglement) dat bv. in geval van schorsing, het lid de toegang tot het cafetaria kan ontzegd worden.

In de fase tussen de beschuldiging (start onderzoek) en de veroordeling: wat kan en wat kan er niet inzake bewarende maatregelen?

Een onderscheid dient te worden gemaakt tussen een definitieve (tucht)sanctie en tijdelijke, bewarende of preventie (orde)maatregelen. Het is mogelijk om in de fase tussen de beschuldiging en de veroordeling tijdelijke, bewarende (orde)maatregelen te nemen. Dergelijke maatregelen komen ook voor in bv. het tuchtrecht zoals van toepassing bij ambtenaren.

Een ordemaatregel is een bestuurlijke maatregel die genomen wordt door een federatie na een melding van grensoverschrijdend gedrag. Het is een tijdelijke maatregel om de rust te herstellen en de veiligheid te waarborgen.

Een ordemaatregel kan bijvoorbeeld bestaan uit een tijdelijk verbod om in een bepaalde club training te geven, een tijdelijk verscherpt toezicht, een tijdelijke beperking of wijziging van de uitgeoefende activiteit of een tijdelijke schorsing. Wanneer een ordemaatregel opgelegd wordt, is dit geen uitspraak over de grond van de zaak (de vraag of iemand schuldig is of niet), maar een beveiligingsmaatregel.

Het strekt tot aanbeveling om deze bewarende maatregelen te voorzien in het (tucht)reglement. Zelfs bij afwezigheid van uitdrukkelijke bepalingen in dit verband, wordt soms aangenomen dat de instantie die het toezicht uitoefent een persoon preventief kan schorsen in afwachting van het resultaat van een tuchtprocedure op grond van het toezicht dat zij uitoefent⁶. De preventieve schorsing is immers een ordemaatregel waarover het bevoegde orgaan beschikt om de betrokkene die het voorwerp uitmaakt van vervolging tijdelijk te verwijderen en waarvan de aanwezigheid binnen de vereniging niet wenselijk is gelet op het belang van de vereniging.

Het bevoegde orgaan kan aldus beslissen tot de preventieve schorsing van de betrokkene

⁶ I. OPDEBEEK en A. COOLSAET, *Ambtenarenrecht*, Brugge, Die Keure, 2011, p. 466, nr. 892.

wanneer zijn verdere aanwezigheid onverzoenbaar is met het belang van de vereniging, ook wanneer het tuchtorgaan beslist om de behandeling op te schorten tot aan het einde van de strafrechtelijke procedure. Aangenomen wordt dat indien het bevoegde orgaan een bewarende maatregel wenst te nemen, zij dit snel dient te doen nadat zij van de feiten kennis heeft genomen.

Een federatie die een ordemaatregel oplegt doet er goed aan een aantal aandachtspunten in het achterhoofd te houden.

De ordemaatregel mag geen verdoken tuchtsanctie zijn. Ze moet noodzakelijk, proportioneel en redelijk zijn in het licht van het beoogde doel en mag niet verder gaan dan nodig voor het garanderen van de rust en veiligheid binnen de federatie.

Een ordemaatregel heeft een tijdelijk karakter (bijvoorbeeld tot de strafrechtelijke of tuchtrechtelijke uitspraak) en moet gemotiveerd zijn. Het strekt tot aanbeveling om nadat de betrokkene gehoord is de ordemaatregel schriftelijk aan hem/haar te bevestigen zodat er achteraf geen bewijsproblemen ontstaan.

Hoe zit het met de rechten van verdediging bij de tuchtinstantie als de persoon in voorhechtenis zit?

Bij een tuchtprocedure dienen bepaalde algemene beginselen te worden nageleefd⁷. Het betreft bijvoorbeeld de onafhankelijkheid van de het tuchtorgaan, de naleving van de rechten van verdediging (zitting, voordragen van argumenten ter verdediging, vragen van bijkomende onderzoeksmaatregelen), de schriftelijke oproeping en kennisgeving van de ten laste gelegde feiten, de inzage in het tuchtdossier, de mogelijkheid tot bijstand van een advocaat, de principiële openbaarheid van de zitting, de motivering van de beslissing, en – conform artikel 6 EVRM – een mogelijkheid om een beroep (voor een onafhankelijke en onpartijdige rechtbank) aan te tekenen.

⁷ Zie ook artikel 8 Decreet van 24 juli 1996 tot vaststelling van het statuut van de niet-professionele sportbeoefenaar. Dit artikel somt waarborgen op waaraan een tuchtregeling ten aanzien van een niet-professionele sportbeoefenaar dient te voldoen, zoals: (i) de organen die bevoegd zijn om disciplinaire maatregelen uit te spreken, zijn samengesteld uit een of meer personen die op geen enkele wijze een persoonlijk belang hebben bij de zaak noch betrokken zijn geweest bij het voorafgaand onderzoek; (ii) de zittingen zijn openbaar tenzij op verzoek van de niet-professionele sportbeoefenaar beslist wordt met gesloten deuren zitting te houden of de openbaarheid gevaar oplevert voor de openbare orde of de goede zeden; (iii) de procedure houdt rekening met de jeugdige leeftijd van vele niet-professionele sportbeoefenaars en ter zake aangepaste maatregelen bevat; (iv) degene die tuchtrechtelijk vervolgd wordt, ongeacht zijn leeftijd, minstens: a) schriftelijk en persoonlijk op de hoogte wordt gesteld van de ten laste gelegde feiten; b) het recht heeft om, na afloop van het onderzoek, eventueel in tegenwoordigheid van of vertegenwoordigd door een raadsman alle stukken van het dossier in te zien; c) het recht heeft om zich bij zijn verschijning voor de instanties die bevoegd zijn om disciplinaire maatregelen uit te spreken, te laten bijstaan of vertegenwoordigen door een raadsman van zijn keuze; d) het recht heeft om zich te laten bijstaan door een tolk als hij de Nederlandse taal niet begrijpt of niet spreekt; e) het recht heeft om gehoord te worden, zijn middelen van verdediging voor te dragen en aanvullende onderzoeksmaatregelen te vragen; (v) de disciplinaire maatregelen worden uitgesproken bij gemotiveerde beslissing en vatbaar zijn voor hoger beroep bij een beroepsinstantie die minstens uit drie personen bestaat.

Er is geen algemeen rechtsbeginsel volgens hetwelk de strafprocedure over feiten die ten grondslag liggen aan een tuchtprocedure, het verderzetten van de tuchtprocedure schorst (Cass. 18 februari 2016). Het tuchtorgaan is in geval van voorhechtenis van de betrokkene niet verplicht om de tuchtprocedure op te schorten. Het tuchtonderzoek dient m.a.w. niet volledig stilgelegd te worden. Het tuchtorgaan dient hier autonoom over te beslissen.

Het kan echter in bepaalde gevallen wel aangewezen zijn om de behandeling van de zaak uit te stellen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de persoonlijke verschijning of de persoonlijke medewerking van de betrokkene nodig is, terwijl de betrokkene in voorhechtenis zit. Het kan ook aangewezen zijn om de tuchtprocedure op te schorten wanneer de enige ten laste gelegde feiten in het tuchtonderzoek dezelfde zijn als diegene die het voorwerp uitmaken van het strafonderzoek, en deze feiten in het tuchtonderzoek nog niet bewezen en vaststaand zijn. De nodige aandacht dient tevens te worden besteed aan het *non bis in idem* principe.

Zolang de persoon in kwestie in voorhechtenis zit, kan die geen verdere activiteiten uitoefenen binnen de vereniging en kan die bijgevolg geen (bijkomende) schade lijden.

Kun je als sportfederatie opleggen dat een trainer niet meer actief mag zijn binnen de club? (enkel "morele macht"). Hoe kan je dat tuchtrechtelijk regelen?

Wanneer het louter een feitelijke trainer is (zonder enig lidmaatschap bij een club of een federatie, bv. wanneer iemand een terrein huurt en occasioneel lessen geeft in een bepaalde sporttak), zal het niet mogelijk zijn om als federatie op te treden, daar er geen enkele link is met de federatie. Andere middelen zullen dan dienen te worden aangesproken, zoals het informeren van de verantwoordelijke van de sportinfrastructuur.

Als de trainer in kwestie lid is van de sportfederatie of de sportclub is het aangewezen om duidelijke bepalingen op te nemen in het reglement van de federatie waarin gesteld wordt dat de clubs enkel beroep zullen doen op trainers die de integriteit van de sporter respecteren. Gedragscodes kunnen ter zake tevens opgesteld worden. Een tuchtorgaan kan ook de sanctie van de uitsluiting opleggen (wanneer deze sanctie voorzien is in het tuchtrechtreglement van de federatie).

III. SCHULDIG VERZUIM

Als je als sportfederatie/sportclub op de hoogte bent van een (ernstig) voorval van SGG. Kan een federatie, club of aangestelde dan aangeklaagd worden voor nalatigheid/schuldig verzuim? Kan je burgerrechtelijk/strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden? Wat moet een federatie/club dan minimum doen op preventief/reactief vlak?

1. Strafrechtelijke aansprakelijkheid: het misdrijf “schuldig verzuim” (art. 422*bis* SW)

Opdat er sprake zou zijn van (strafrechtelijk) schuldig verzuim, dienen een aantal voorwaarden cumulatief vervuld te zijn:

1. Het bestaan van een feitelijke toestand waarbij iemand in groot gevaar verkeert (ongeacht de oorzaak van het gevaar). Dit is een toestand waarin een individu in zijn persoonlijke integriteit, zijn vrijheid of zijn eerbaarheid dreigt aangetast te worden, zonder dat er doodsgevaar vereist wordt. Het gevaar moet bovendien ernstig, constant, reëel en actueel zijn.
2. Het verzuim om hulp te verlenen of te verschaffen (m.a.w. om te doen wat hem geboden was). De verplichting bestaat er immers in om hulp te bieden (bv. het toedienen van EHBO, het verwittigen van ouders of van hulpdiensten, een melding doen aan gespecialiseerde instanties, het verwittigen van de directie, het gelasten van een intern of administratief onderzoek, etc.). De verplichting bestaat erin zelf onmiddellijk minstens een poging te doen om hulp te bieden, ook al slaagt de hulp niet, was zij niet doelmatig of was zij onhandig. De wet preciseert niet in welk geval de hulp moet worden verleend door de persoon die het gevaar zelf vaststelt en in welk geval het volstaat de hulp van een derde in te roepen. Dit zal dus moeten getoetst worden aan de concrete omstandigheden.
3. Het besef van de gevaartoestand en de wil om niet op te treden. M.a.w. het algemeen opzet - wetens en willens niet handelen - volstaat als morele bestanddeel van het misdrijf.
4. De hulp moet kunnen verleend worden zonder gevaar voor zichzelf of voor anderen.

Het voorbeeld van iemand die getuige is van een ernstig verkeersongeval, maar geen bijstand verleent aan de slachtoffers, wordt vaak aangehaald als een illustratie van schuldig verzuim.

Er ligt geen schuldig verzuim voor wanneer de betrokken persoon de toestand van groot gevaar niet persoonlijk heeft vastgesteld en hij/zij op grond van de omstandigheden waarin hij/zij werd verzocht te helpen, kon geloven dat het verzoek niet ernstig was of dat er gevaar aan verbonden was.

Wellicht is aan de voorwaarde van een ernstig, constant, reëel en actueel gevaar vaak niet

voldaan in de situatie waarin door de betrokkene louter een mededeling van feiten wordt gedaan die zich in het verleden hebben afgespeeld. Het betreft dan immers geen reëel en acuut gevaar meer voor het slachtoffer. Anders is het wanneer een persoon zelf getuige is van ongewenst seksueel gedrag. Zo zal wanneer iemand getuige is van een verkrachting deze getuige het slachtoffer onmiddellijk alle nodige hulp dienen te verschaffen die hij/zij redelijkerwijze kan verschaffen.

Volgens de rechtspraak dient er aangetoond te worden dat diegene die verzuimt te helpen het ernstig gevaar niet kon ontkennen. Het dient m.a.w. zeer duidelijk te zijn. Dit is niet altijd het geval wanneer een persoon het gevaar zelf niet heeft vastgesteld.

2. Burgerlijke aansprakelijkheid

Als er feiten van seksueel grensoverschrijdend gedrag vastgesteld worden, zal er ook moeten vastgesteld worden wie hiervoor burgerlijk aansprakelijk kan gesteld worden (m.a.w. wie dient het slachtoffer te vergoeden?). Opnieuw dient hier een onderscheid te worden gemaakt afhankelijk van de situatie van de aansprakelijke.

1. **Vrijwilliger:** Wanneer de feiten van seksueel grensoverschrijdend gedrag gepleegd zijn door een vrijwilliger binnen de sportorganisatie, zal de vrijwilliger die deze feiten gepleegd heeft in principe burgerlijk aansprakelijk zijn ten aanzien van het slachtoffer. De sportorganisatie zal als aansteller van de vrijwilliger ook ten aanzien van het slachtoffer aansprakelijk zijn voor de geleden schade (art. 1384, 3^e lid BW). Er geldt echter een aansprakelijkheidsbeperking voor vrijwilligers die werkzaam zijn binnen een organisatie met een zekere structuur ("gestructureerde organisatie", zoals bv. een VZW) (art. 5 Vrijwilligerswet van 3 juli 2005). Een vrijwilliger is enkel persoonlijk burgerlijk aansprakelijk ten aanzien van derden in geval van een herhaalde lichte fout, een zware fout of bedrog. Het lijkt ons onwaarschijnlijk dat seksueel misbruik niet zal gekwalificeerd worden als een zware fout van de vrijwilliger. Bijgevolg zal een vrijwilliger in dergelijk geval zelf burgerlijk aansprakelijk kunnen gesteld worden, naast de organisatie, en zal hij zich niet kunnen beroepen op de aansprakelijkheidsimmunititeit.
2. **Werknemer:** Wanneer de feiten van seksueel grensoverschrijdend gedrag gepleegd zijn door een werknemer van de sportorganisatie, gelden dezelfde principes op het vlak van burgerlijke aansprakelijkheid, maar dan op basis van een andere wetgeving (m.n. artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978). Ook deze bepaling stelt dat de werknemer slechts persoonlijk burgerrechtelijk aansprakelijk is voor de schadeverwekkende handelingen die hij bij de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst stelt in geval van een herhaalde lichte fout, een zware fout of bedrog. Of de werknemer kan genieten van een beperking van zijn persoonlijke aansprakelijkheid op basis van artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet maakt geen verschil uit voor de sportfederatie. Deze blijft burgerlijk aansprakelijk ten aanzien van het slachtoffer.

3. **Sportorganisatie:** Het is niet uit te sluiten dat het slachtoffer ook de sportorganisatie burgerlijk aansprakelijk zal willen stellen. Het is immers mogelijk dat de organisatie zelf een fout heeft gemaakt waardoor er schade werd veroorzaakt. Dit is het geval wanneer de organisatie zich niet als een normaal zorgvuldige organisatie gedraagt. In dergelijk geval kan de organisatie aansprakelijk zijn op basis van artikel 1382- 1383 BW. Zowel een inbreuk op de organisatieplicht (die inhoudt dat de nodige voorzorgs- en veiligheidsmaatregelen genomen moeten worden (zoals bijvoorbeeld het aanstellen van een API en het organiseren van informatie- en vormingsmomenten) opdat voorzienbare ongevallen en schadegevallen vermeden kunnen worden) als een inbreuk op de toezichtsplicht van de organisatie kunnen ertoe leiden dat een organisatie (mede) burgerlijk aansprakelijk wordt gesteld om het slachtoffer te vergoeden. Bovendien kan een sportorganisatie ook burgerrechtelijke aansprakelijkheid oplopen voor de schade veroorzaakt door haar aangestelden (zoals vrijwilligers en werknemers) op basis van art. 1384, 3e lid BW. Deze aansprakelijkheid blijft bestaan, ook als de vrijwilliger of werknemer kan genieten van een beperking van de persoonlijke aansprakelijkheid.

Kan een vertrouwenspersoon in een sportorganisatie (met name een aanspreekpunt integriteit of API) beschuldigd worden van het misdrijf “schuldig verzuim”?

Een API in een sportorganisatie kan, net zoals elke persoon, beschuldigd worden van het misdrijf “schuldig verzuim” wanneer de wettelijke voorwaarden daartoe vervuld zijn. Het is in dat verband ook belangrijk dat de rol en de verantwoordelijkheden van de API precies afgebakend worden.

IV. KLACHT

Wanneer moet je klacht indienen? Hoe gaat dat in zijn werk? Welke gevolgen, verdere stappen?

Hieronder zullen we kort uiteenzetten hoe je een strafrechtelijke klacht kan indienen. Er kan op verschillende manieren een klacht neergelegd worden:

1. Een verklaring bij de politie (die zal overgemaakt worden aan het Parket).
2. Een klacht bij het parket indienen (in principe bij het parket van het gerechtelijk arrondissement van de verdachte of het parket van de plaats waar het misdrijf begaan werd).
3. Een klacht met burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter. Het is vereist om persoonlijk of door een advocaat te verschijnen voor de onderzoeksrechter.

Het voordeel van de derde optie is dat de onderzoeksrechter een onderzoek dient te voeren (en er dus niet onmiddellijk tot seponering kan worden overgegaan). Het voordeel van de tweede optie is dat het parket over meer flexibiliteit beschikt in de procesvoering aangezien zij bij ernstige feiten rechtstreeks kan overgaan tot dagvaarding voor de correctionele rechtbank.

Mag je als sportfederatie het slachtoffer stimuleren om klacht neer te leggen?

Wij zien hiertegen geen wettelijk bezwaar maar het is belangrijk om de wil van het slachtoffer te respecteren en het slachtoffer niet te forceren om sneller stappen te ondernemen dan wat het slachtoffer zelf wenst te zetten. Een zo volledig mogelijke adviesverlening en/of doorverwijzing naar de broodnodige psychologische en/of juridische bijstand is aangewezen.

Wie moet melding maken bij de politie? Wat als ouders geen klacht willen indienen? In vertrouwen wordt iets gezegd, maar toch willen ze geen klacht indienen.

Ook de sportfederatie kan de feiten aangeven; het hoeft niet noodzakelijk het slachtoffer zelf te zijn die een aangifte doet. Het maakt de zaak evenwel complexer (zowel voor de sportfederatie, als voor de onderzoeksinstanties) wanneer er geen medewerking of ondersteuning van het slachtoffer zelf is.

Kan je als sportfederatie iets ondernemen zonder officiële klacht (rol tuchtrecht)?

Een tuchtrechtelijke procedure initiëren is op zich mogelijk maar is minder evident zonder een klacht van het slachtoffer, aangezien er grote uitdagingen kunnen zijn op het vlak van bewijsvergaring als het slachtoffer de klacht niet ondersteunt. Het is echter wel mogelijk om verder onderzoek te verrichten zodat in voorkomend geval een dossier kan opgesteld worden, hetgeen dan de basis kan vormen om tuchtrechtelijk op te treden. Of dit mogelijk is, dient geval per geval nagegaan te worden op basis van het (tucht)reglement.

V. SOCIALE MEDIA

Wat met SGG via sociale media? Wat kan/moet federatie/club doen om dit te voorkomen? Indien reeds gebeurd, hoe kan men als federatie/club er goed mee omgaan?

Artikelen 417/9 en 417/10 SW bestraffen de niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud.

Het is bijgevolg mogelijk om een strafklacht neer te leggen voor zover de sportfederatie of -club een persoonlijk belang kan aantonen. Of dit altijd de gepaste reactie is, is een andere vraag. Ook hier lijken gedragscodes aangewezen.

Er zijn verschillende opties voorhanden om verspreid beeldmateriaal online te laten verwijderen. Via het stappenplan dat kan worden teruggevonden op de homepage van het Instituut voor Gelijkheid tussen mannen en vrouwen (igmv-iefh.belgium.be) kan men aan de slag gaan om de beelden offline te halen. Hierbij is het evenwel heel belangrijk dat er voorafgaand aan het verwijderen van het materiaal, voldoende aandacht is gegaan naar het verzamelen van voldoende bewijsmateriaal als men (eventueel naderhand) stappen wenst te ondernemen.

VI. BEROEPSGEHEIM

De ethische commissie garandeert betrokkenen van meldingen of klachten de vertrouwelijkheid van de gesprekken. Natuurlijk hebben leden van de ethische commissie vanuit die hoedanigheid geen beroepsgeheim. Wanneer leden van de EC eventueel geroepen worden onder eed te getuigen, zullen zij zich niet op beroepsgeheim kunnen beroepen en verplicht zijn te spreken. Dit kan op gespannen voet komen staan met de beloofde vertrouwelijkheid, die toch een kernpunt is van de werking van de EC. Enkel indien dit voorzien zou worden in een wet (decreet) zal een beroepsgeheim gelden. Of mogelijk zijn er andere oplossingen?

Het lijkt ons inderdaad zo te zijn dat de betrokken personen niet onder het beroepsgeheim vallen. Of aan deze personen een wettelijk verankerd beroepsgeheim dient te worden toegekend, is eerder een beleidsvraag.

Artikel 458 SW sanctioneert strafrechtelijk de schending van het beroepsgeheim. Dit beroepsgeheim kan in bepaalde gevallen doorbroken worden. Zo kan de houder van het beroepsgeheim het beroepsgeheim doorbreken wanneer hij/zij daartoe wettelijk verplicht wordt of wettelijk de toelating heeft, of wanneer hij/zij een getuigenis in rechte of voor een parlementaire onderzoekscommissie aflegt. Daarnaast bevat artikel 458bis SW - in bepaalde

omstandigheden⁸ - t.a.v. de procureur des Konings een spreekrecht voor de houder van het beroepsgeheim die kennis heeft van een aantal in de wet opgesomde misdrijven gepleegd op minderjarigen. Dit laatste geldt onverminderd de verplichtingen die van toepassing zijn in het kader van artikel 422bis SW Artikel 458ter SW stelt thans dat diegene die door het beroepsgeheim gebonden is, geen misdrijf pleegt wanneer hij beroepsgeheimen meedeelt in het kader van de deelname aan een wettelijk georganiseerd of een door de procureur goedgekeurd “*casuoverleg*”.

De plicht tot hulpverlening in de zin van artikel 422bis SW (dat handelt over het schuldig verzuim) blijft dus onverkort gelden voor elke burger, ook indien hij door het beroepsgeheim gebonden is. Het niet melden aan de procureur des Konings in de gevallen waarin artikel 458bis SW dit zou toelaten, maakt zeker niet automatisch het misdrijf van schuldig verzuim uit (zo niet zou een aangifteplicht in het leven geroepen worden). Het is evenwel mogelijk dat de aangewezen en effectieve hulp bestaat uit het melden van de feiten aan het parket, bv. indien geen andere middelen beschikbaar zijn. In de omstandigheden bedoeld in artikel 422bis SW kan het nalaten een aangifte te doen schuldig hulpverzuim uitmaken, zonder dat zulks steeds noodzakelijk is. Hoewel de aangifte aan politie of gerecht niet verplicht is gesteld, kan ze dit in feite wel worden wanneer ze redelijkerwijze de enige mogelijke vorm van efficiënte hulpverlening is⁹.

⁸ Bv. wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van minderjarigen of de bedoelde kwetsbare personen en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen.

⁹ P. TRAEST, “Enkele aspecten van schuldig verzuim”, *T.O.R.B.* 2011-12, 89.

VII. ENKELE PRAKTISCHE ELEMENTEN AANGAANDE BURGERLIJKE PARTIJSTELLING/ VERKLARING VAN BENADEELDE PERSOON

Hoe kunnen de sportfederaties/ sportclubs reageren wanneer zij geconfronteerd worden met SGG ?

Hypothese 1 : een strafonderzoek opstarten

Deze hypothese betreft de situatie waarin er nog geen enkele procedure is gestart omtrent het vermeende SGG. Een strafrechtelijke procedure kan worden opgestart door de sportclub of sportfederatie door zich ofwel burgerlijke partij te stellen bij de onderzoeksrechter, ofwel een strafklacht neer te leggen bij het parket of bij de politiediensten.

De burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter

Begrip

De partij die benadeeld werd door een misdrijf kan zich burgerlijke partij stellen bij de onderzoeksrechter. Ofwel vat de benadeelde partij een onderzoeksrechter door het neerleggen van een klacht met burgerlijke partijstelling in handen van de onderzoeksrechter en start die partij also een gerechtelijk onderzoek, ofwel werd de zaak reeds aanhangig gemaakt door een andere partij (het openbaar ministerie of een ander slachtoffer) en volstaat het te vragen om de klacht met burgerlijke partijstelling te voegen aan een reeds lopend onderzoek.

De situatie waarbij de burgerlijke partijstelling de zaak aanhangig maakt, zal onder dit punt behandeld worden. De burgerlijke partijstelling ingeval de zaak reeds aanhangig is, zal verder behandeld worden.

Hoe?

Het slachtoffer of diens raadsman/vrouw kunnen een klacht met burgerlijke partijstelling indienen. Daarin wordt het volgende weergegeven:

(i) de feiten waarvoor men (in casu de sportclub of de federatie) zich burgerlijke partij stelt;

(ii) de kwalificatie van de feiten als misdrijf / misdrijven;

(iii) de verduidelijking dat schade werd geleden (in casu door de sportclub of de federatie), die men vergoed wenst te zien. Er is alsdan nog geen concrete begroting van de schade vereist, maar men moet wel bij aanvang reeds het belang aantonen waarom men zich meent te kunnen stellen.

Het is bovendien vereist om de statuten van de federatie of de sportclub als bijlage toe te voegen. De klacht moet ondertekend worden door een (of meerdere) personen die de sportclub of federatie in rechte kunnen vertegenwoordigen.

Bovendien dient men te verschijnen voor de onderzoeksrechter hetzij door een advocaat, hetzij in persoon (door diegene die de sportclub of federatie in rechte vertegenwoordigen). Een dergelijke klacht kan niet per brief worden ingediend.

De wijze waarop contact dient te worden opgenomen met de onderzoeksrechter varieert afhankelijk van het gerechtelijk arrondissement (bvb. in Brussel zal dit dienen te worden neergelegd in handen van de onderzoeksrechter die van wacht is op dinsdag of donderdag. In kleine gerechtelijke arrondissementen dient contact te worden opgenomen met de griffie).

Aan de persoon die zich burgerlijke partij stelt, zal een kopie van het p.v. van burgerlijke partijstelling worden meegegeven.

Waar?

De klacht met burgerlijke partijstelling kan neergelegd worden in het gerechtelijk arrondissement van de plaats van het misdrijf, van de woonplaats van de vermoedelijke dader of van de plaats waar deze kan gevonden worden.

Kost?

Bij de neerlegging van de klacht dient de persoon die de strafprocedure inleidt een bedrag te consigneren waarvan de hoogte verschilt per gerechtelijk arrondissement (doorgaans bedraagt de borgsom 300 euro maar kan het oplopen tot 2.000 EUR of meer). Deze som is bestemd om (een deel van) de kosten van de procedure te dekken. Ingeval de vermeende dader uiteindelijk veroordeeld zou worden, zal dit bedrag terugbetaald worden.

Ingeval de persoon die geïncrimineerd werd door de klacht buiten vervolging wordt gesteld door de raadkamer, zal de burgerlijke partij die het gerechtelijk onderzoek heeft opgestart kunnen veroordeeld worden tot betaling van de gerechtskosten, alsook tot een rechtsplegingsvergoeding aan de persoon die vervolgd werd (basisbedrag op heden: 1.800 EUR).

Ook de advocatenkosten dienen in rekening te worden gebracht.

Het is daarom van belang na te gaan of een slachtoffer kan terugvallen op een **rechtsbijstandsverzekering** (die veelal vervat ligt in een familiale verzekeringspolis). Zo'n

verzekering neemt de financiële risico's voor haar rekening en zal ook tussenkomen voor de kosten van een advocaat.

Beroep op een advocaat?

Gelet op de complexiteit van de materie, is het in de praktijk aangewezen om zich in deze situatie te laten bijstaan door een advocaat, zo ook voor de verschijningen voor de gerechtelijke instanties.

Verhoor?

Na de klachtneerlegging met burgerlijke partijstelling zal enige tijd later een klachtbevestiging moeten plaatsvinden, waarbij een vertegenwoordiger van de federatie of sportclub gehoord wordt door de onderzoekers om de klacht enerzijds te bevestigen en anderzijds eventueel bijkomende informatie op te vragen.

Voordelen/ nadelen van een burgerlijke partijstelling

De voordelen:

- de onderzoeksrechter is verplicht om de zaak te onderzoeken, hij kan de zaak niet seponeren. Er zijn afzonderlijke rechtbanken (de raadkamer in eerste aanleg en de kamer van inbeschuldigingstelling in graad van beroep) die, na het afronden van het vooronderzoek, beslissen over het verdere verloop van het dossier en dit na het horen van alle partijen.
- Er wordt gemakkelijker inzage toegestaan in het vooronderzoek en je kan als betrokken partij het onderzoek mee sturen door een verzoek tot bijkomend onderzoek te richten aan de onderzoeksrechter.

De nadelen:

- Aan deze procedure is een financieel risico verbonden als men zelf het gerechtelijk onderzoek opstart wanneer er geen tussenkomst is van een rechtsbijstandsverzekering.

Een klacht bij het parket of bij de politiediensten

Begrip

Elke persoon kan steeds een eenvoudige klacht neerleggen bij het parket of een verklaring afleggen bij de politiediensten. Het proces verbaal van verhoor zal in dit laatste geval worden overgemaakt aan het openbaar ministerie die een opsporingsonderzoek kan opstarten.

Ingeval het gaat om een verklaring bij de politie, zal een vertegenwoordiger van de federatie of de sportclub zich moeten melden bij het politiecommissariaat van zijn keuze om de feiten aan te geven. Hij/zij zal een kopie van het proces-verbaal ontvangen. Voor een dergelijke verklaring moet men niet noodzakelijk bijgestaan worden door een advocaat maar de wet voorziet wel in de mogelijkheid hiertoe.

Hoe?

In geval van een klacht bij het parket zal de sportclub of de federatie in haar klacht de feiten zo precies mogelijk dienen te omschrijven. Idealiter bevat zij tevens de juridische kwalificatie van de feiten als misdrijven. Het is aangewezen om zoveel mogelijk informatie mee te delen, alsook alle informatie omtrent mogelijke getuigen en bewijzen om te vermijden dat de klacht zonder gevolg geklasseerd zou worden omdat geoordeeld wordt dat zij te “licht” weegt.

De klacht kan ondertekend worden door de advocaat van de sportclub of sportfederatie en kan per brief verstuurd worden naar de bevoegde Procureur des Konings. Het is aangewezen om een maand na de klacht het parket aan te schrijven om bevestiging te vragen van ontvangst van de klacht, het dossiernummer te ontvangen evenals de naam van de substituut die titularis is van het dossier. Bij een klacht bij de politie is het aangewezen om een zestal weken na de klacht het parket aan te schrijven om dezelfde info te ontvangen als bij een klacht bij het parket.

Waar?

De klacht kan worden ingediend bij de politie of het parket van het gerechtelijk arrondissement van de plaats van het misdrijf, van de woonplaats van de vermoedelijke dader of van de plaats waar deze kan gevonden worden.

Kost?

De indiening van een klacht is in beide gevallen gratis.

De persoon die de klacht had neergelegd, kan niet veroordeeld worden tot de betaling van een rechtsplegingsvergoeding ingeval van vrijspraak van de vermoedelijke dader.

Ook hier dienen eventuele advocatenkosten worden bijgeteld.

Beroep doen op een advocaat?

In de praktijk is het veelal aangewezen om reeds voorafgaand aan de klachtneerlegging zich te laten adviseren en bijstaan door een advocaat. De klachtneerlegging bij de politie kan zonder bijstand van een advocaat maar de wet voorziet wel in de mogelijkheid hiertoe.

Verhoor?

Ook hier zal zeer vaak zal een vertegenwoordiger van de federatie of sportclub enkele weken of maanden na de neerlegging van de klacht gehoord worden door de onderzoekers om de klacht te bevestigen en eventueel bijkomende informatie op te vragen. De verantwoordelijke substituuat kan anderzijds autonoom beslissen om geen gevolg te geven aan de klacht omdat hij meent dat de feiten niet afdoende ernstig zijn.

Voordelen/ nadelen van een klacht bij het parket/politie

De voordelen: beperkte kosten

De nadelen: de parketmagistraat kan autonoom beslissen om geen gevolg te geven aan de klacht zonder partijen voorafgaand te horen

Hypothese 2 : de burgerlijke veroordeling bekomen van een persoon die reeds het voorwerp uitmaakt van een gerechtelijke procedure

Deze hypothese beoogt de situatie waarbij er reeds een zaak aanhangig is tegen de vermeende dader van het misdrijf. Hierna worden de verschillende wijzen beschreven waarop men zich burgerlijke partij kan stellen m.o.o. het bekomen van een schadevergoeding.

Ingeval een onderzoeksrechter reeds gevat is

Ingeval de onderzoeksrechter reeds gevat is met betrekking tot het misdrijf, kan men zich voor deze onderzoeksrechter burgerlijke partij stellen zolang deze nog bezig is met de zaak (dit wil zeggen tot wanneer de raadkamer de onderzoeksrechter ontlast van zijn opdracht). Hier wordt verwezen naar hetgeen werd uiteengezet aangaande de modaliteiten van een dergelijke burgerlijke partij stelling voor de onderzoeksrechter, met dit verschil dat geen borgsom moet geconsigneerd worden in dit geval.

Ingeval de zaak is vastgesteld voor de raadkamer

Ingeval de onderzoeksrechter zijn onderzoek beëindigd heeft en de zaak wordt vastgesteld op de zitting van de raadkamer, kan de sportfederatie of de sportclub zich burgerlijke partij stellen tijdens de zitting voor de raadkamer. Dit is kosteloos en de burgerlijke partij kan niet veroordeeld worden tot vergoedingen.

Rekening houdend met het feit dat dit een zitting is, is het aangewezen om de bijstand te vragen van een advocaat. Om de datum van de zitting te weten, dient contact te worden opgenomen met de griffie van de raadkamer. Het is tevens mogelijk om zich burgerlijke partij te stellen voor de kamer van inbeschuldigingstelling.

Als het dossier het voorwerp uitmaakt van een lopend opsporingsonderzoek onder leiding van de procureur des Konings (geen onderzoeksrechter gevat)

Het is altijd mogelijk om zich burgerlijke partij te stellen, maar als de bedoeling enkel is om “deel uit te maken” van de procedure heeft de burgerlijke partijstelling op dat moment tot gevolg dat er een onderzoeksrechter zal gevat worden, hetgeen een verlenging van de proceduretermijnen en bijkomende kosten met zich meebrengt (zie de hierboven beschreven procedure onder hypothese 1).

In deze situatie is het aangewezen om te wachten met de burgerlijke partijstelling tot het openbaar ministerie beslist om de vermoedelijke dader rechtstreeks te dagvaarden voor de rechtbank en zich dan op de zitting burgerlijke partij te stellen. In tussentijd kan men zich laten registreren als benadeelde partij. Zo wordt men op de hoogte gehouden van belangrijke momenten in het dossierverloop (kennisgeving van een beslissing tot seponering, een dagvaarding ten gronde,...).

Ingeval het dossier voorkomt voor de rechtbank

Ingeval het dossier voorkomt voor de rechtbank, kan men zich burgerlijke partij stellen door een nota burgerlijke partijstelling neer te leggen. Deze nota dient de gevorderde schade uiteen te zetten en moet meegedeeld worden aan alle partijen die in de zaak betrokken zijn. Een burgerlijke partijstelling is op dat moment kosteloos. Het is aangewezen om zich te laten bijstaan door een advocaat gedurende het strafproces, zelfs al is dit wettelijk gezien niet vereist.

De burgerlijke partij zal ter zitting de kans krijgen om in persoon of middels een raadsman hun standpunt en vordering toe te lichten.

Er kan niet voor de eerste keer een burgerlijke partijstelling plaatsvinden voor het hof van beroep.

Hypothese 3 : op de hoogte blijven van een hangende procedure

Wanneer de hoofdbetrachting van de sportfederatie of de sportclub louter is om op de hoogte te blijven van de hangende procedure zonder zich burgerlijke partij te stellen (en dus zonder een schadevergoeding te vragen) kan men een verklaring van benadeelde persoon doen.

Hier wordt verwezen naar hetgeen hoger werd uiteengezet aangaande de verklaring van benadeelde persoon.

Een verklaring van benadeelde persoon is gratis en staat aan diegene die de verklaring aflegt toe om op de hoogte te blijven van de verschillende belangrijke fases en handelingen (seponering, verwijzing naar de raadkamer, vaststelling voor de correctionele rechtbank,...).

Het is in beginsel niet nodig om hiervoor een advocaat te raadplegen.

SPORTIEQ

slim & verantwoord sporten

Zuiderlaan 13 • 9000 Gent • info@sportieq.be

www.sportieq.be
slim & verantwoord sporten